

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 32—, POLUGOD. K 16—, ČETVRTGOD
K 8— POJEDINI BR. 1 K. IZLAZI TRI PUT MJESEČNO.

ŽIDOV!

Iz Ukrajine stižu nam dan na dan vijesti o groznim pokoljima Židova. Na desetke hiljada Židova masakrirano je u posljednjim mjesecima, na stotine hiljada židovskih egzistencija uništeno, mnogo je židovskih žena i djevojaka osramoćeno.

Krv i sramota žrtava, koje bez oružja i bez zaštite, bez otpora stradaše, više do neba!

I do naših srdaca!

Niko se nije digao, da im zaštiti goli život. Hajka laži i kleveta skvrni im i sad, kad su poginuli, grobove.

Zadnje vijesti, koje imamo, potiču iz juna. Već onda je listina obuhvatala preko 80 mjesta, u kojima je harao pogrom, većinom kroz više dana. Bestija u čovjekovu liku, većinom čete Grigorjeva, nije se zadovoljila, da žrtve liši života, već ih je prije stavljala na grozne muke. U odeskoj židovskoj četvrti nijedan Židov nije utekao pokolju; u Žitomiru je sve, što je židovsko, uništeno; u Ničajevki je masakrirano cijelo židovsko pučanstvo; u guberniji Jekaterinoslav uništene su sve židovske naseobine.

Dosta je nabranja!

Pogromi traju dalje, grozna se listina grozno popunjuje!

Židovi! Cijelo se židovstvo prosvijećenih zemalja ujedinilo u plamenitim protestima protiv tih grozota, možda najvećih, što ih je naš narod proživio, a svakako naj-sramotnijih za čovječanstvo. Koje li grozne ironije u doba, kad se govori o ligi naroda, o pravima čovjekovima! Protestu židovstva pridružuje se sav civilizovani svijet: državnici, parlamentarci, spisatelji i svećenici svih vjera u kulturnim državama. Amerika je izaslala komisiju, da istraži ta zvjerstva.

Židovi Jugoslavije! Vaša živa židovska i čovječanska čuvstva reći će Vam, što Vam u ovaj čas valja činiti.

U zborovima i u sinagogama svojim dat ćete oduška svom ogorčenju i svojoj žalosti nad ubijanjem, zlostavama, uništavanjem i sramoćenjem svoje braće i sestara na istoku!

Neka sve mjesne organizacije potaknu svoje općine, da udese žalobne službe božje u sinagogama i neka održe posvuda žalobne zborove.

I svuda će, mi u to tvrdo vjerujemo, osjećaj ogorčenja i bolnog saučesća biti snažan poriv, da se činom posvjedoči volja,

da se potomcima i sapatnicima tih nijemih svjedoka zvjerstva nad zvjerstvima obezbijedi sigurna budućnost.

Ne dajte, da ti mrtvaci ustanu kao optužba i protiv braće i sestara!

Prionite gradnji bolje budućnosti svoga naroda u njegovoj rodenoj domaji!

To od Vas traži Vaša čast; do toga stoji i štovanje svijeta prema Vama!

Radni odbor

Saveza cionista Jugoslavije.

Tajnik: R. Herzer v. r. Za predsjednika: Dr. Licht v. r.

Nacijonalizovanje općina.

Piše: dr. Aleksandar Licht.

Jedan od najprećih galutskih zadataka židovstva jest nacijonalizovanje općina. U njima se, kao u organizovanim jedinicama židovstva, ima da stvaraju lokalna središta za održavanje njegovo. Bile te općine obavezne, kako je to u nas, ili slobodne udruge, kako je to u Franceskoj, a bit će tako usljed rastave vjerskih stvari od države i drugdje, one su istorijskim razvitkom ostale onim organom, u kome židovstvo vidi izvršioca njegovih duhovnih potreba. Više od zakonske obligatornosti ovo je potonje razlog, zašto se održaju pored svega toga, da velikim dijelom ne zadovoljavaju ni dubokoj religioznosti ljudi, koji doista vjeruju, ni slobodnim elementima, koji zaziru od prisilnog dokumentiranja vjerezakonstva, koga u njihovim dušama nema. Općine moguše da izopače svrhe, koje su im dale život: One ipak mogu računati na privrženost svih Židova, koji u njima idejno vide zaklonište židovskoga života.

Vitalnost općina na zapadu, pa tako i u nas, jenjava. Vjersko osjećanje gubi sve to većma snagu i očituje se tek u rijetkim zgodama. Židovi vrše vjerske akte samo u izvjesnim prigodama, da se regbi prekine zastara, po kojoj bi konačno utrulo vjerezakonsko židovstvo. Odatle ona praznina u današnjim općinama, po kojoj svi, koji još imaju snagu, da teže za sadržinama, a ne za formama, u sebi osjećaju njihovu besadržajnost.

Nema sumnje, da je jedini lijek, koji će privesti pun život našim općinama, jedno jako, svijesno židovstvo. Židovstvo, koje ima volju za pomoćom vlastite afirmacije. A to je danas, u doba slabljenja vjerezakonskog židovstva, jedino narodno osviješteno židovstvo. Ono je dakle jedna prijeka nužda u općinama za sve one, koji ne će,

da se proces slabljenja židovstva i dalje nastavlja do potpunog iščezavanja. I nenačionalni Židov, to jest onaj, koji svoje židovstvo želi, i ako preda pred nacijonalnom ispovijesti, morat će željeti nacijonalizovanje općina, ako je u sebi istinit i dosljedan u svojoj afirmaciji židovstva. Jer samo nacijonalizovana općina imat će puno shvatanje, a po tome i punu volju, da sve vrednote u židovstvu, bile one koje mu drago vrste, održi i kultiviše i očuva židovstvo od tendencija, koje vode iz njega napolje.

Dabome: nije u tome nacijonalizovanje općina, da kojim slučajem njoj na čelu budu nacijonalni predstavnici. Ono je u tome, da nacijonalna volja općinara iznese pobjedu u životu općine. Toga radi valja prije svega provesti ondje, gdje toga još nema, osvještavanje općinara, po kome će narodna općina postati organskom potrebom duhova. Samo ovako, bude li općina nošena tom jakom voljom, drugim riječima: ne bude li nacijonalizovanje općina tek jedna demonstracija u oprečnosti prema dojakošnjem stanju, imat ćemo garanciju, da se ispraznost jedne demonstracije — konfesijske — ne zamijeni drugom ispraznom demonstracijom.

Svijest odgovornosti onih, koji stupaju na čelo općina kao nosioci narodne misli, mora biti unutar općine revolucionarna. Revolucionarna u tome smislu, u kome svaki živ mlad život znači revoluciju, koja teži za stvaranjem, proizašlim iz duboko proćućenog nezadovoljstva sa dojakošnjim stanjem. Ne stoji do toga, da se na trošne zgrade vješaju mladi barjaci, jer time se nije još ništa promijenilo u zgradi samoj. Do toga stoji, da ti barjaci budu simbol unutarnje preudzebe, simbol života, koji je slavio svoj ulaz u dom, u kome je malne bio obamr'o.

I po tome je jasno, da naša borba, idući za rušenjem trulih sistema, mora biti sigurna svoje snage stvaranja. Ne smijemo dozvoliti, da se i jedna pobjeda narodne misli u općinama izvrigne u poraz time, što ne ćemo znati da dademo odgovora na pitanje: pa što se u bitnosti promijenilo?

Čuvajmo se, da nam narodna ispovijest ne bude tek jedan gest! I kad budemo imali osjećanje, da je naša pobjeda jedna skupa stvar, jer traži od nas napon svih energija kao dokaz prava na pobjedu; kad budemo znali, da smo tek sluge ideje, koja po nama ima da pobijedi, a svaka nam ličnost vrije-

di tek u toliko, u koliko je u njoj ideje, a uz to volje, da je ostvaruje; kad budemo imali u sebi osjećaj sigurnosti i vedra mira, što ga daje ufanje u snagu biti nosiocem ideje: onda će narodni život, to će reći: preprodajna snaga vječitog pomladjivanja, doista tek slaviti ulaz u općine.

I do općina, do njih u velikoj mjeri, stoji obnova židovstva. Vidjeli mi tu obnovu u samom galutu ili očekivali je mi od palestina-centričkog riješenja židovskog pitanja: organizovani skup, što se zove židovska općina, mora da vrši zamašnu funkciju u toj obnovi. Do nje stoji, koji će duh vladati u njezinoj školi i u njezinoj sinagogi; do nje stoji udezbna njezinih dojako već izgrađenih socijalnih uređaba u pravcu jednovitosti svega židovstva. Do nje dakle stoji u velikoj mjeri preuđezba židovskoga čovjeka.

U tome pravcu treba da se sva sterilnost i negativnost općine jednom za uvijek dokrajči. Treba općinu u njezinu unutrašnjemu životu udesiti tako, da njezina volja doista tendira za višim zajednicama, zajednicama, koje ne će biti tek statutarne, i konačno za jednom, zbiljski jednom zajednicom u duhu, duši i sreću, zajednicom ispaćenog naroda, koji je konačno zadobio neodoljivu volju, da bude stvaracem.

Neka se ne traže programi. Tražiti njih znači nestašicu unutrašnje spremne, a uz tu nestašicu programi prijete opasnošću, da budu tek sheme, kojima ne dotječe života.

Rekoh, ideje treba da pobjedjuju!

Zagreb, 5. augusta 1919.

Radni Odbor Saveza cionista Jugoslavije raspravio je u posljednim sjednicama tečaj i zaključke kongresa jevrejskih općina u Osijeku. Pozvan, da bude čuvarom opće židovskih interesa i vršiteljem zaključaka Saveznoga vijeća, smatra nužnim istaći, da je za sve narodne Židove u pogledu općinske politike osnovkom nacionalizovanje općina, a prema tome i zahtjev za savezom nacionalnih općina. Nastojanje oko ostvarivanja toga cilja ne smije ni časak da popusti.

U težnji za jedinstvenim istupanjem, a uvažujući sadašnji ustroj jevrejskih općina u kraljevstvu SHS, Radni se Odbor nije protivio savezu, koji bi predstavljao forum, što ne će zbiljski ujedinjivati težnje i zahtjeve, koji su svim židovskim općinama zajednički. Kongres jevrejskih općina u Osijeku po svome tečaju i po svojim zaključcima ne daje garancija za mogućnost takove skladne saradnje. Njegovi su zaključci, sadržani u zaključenom naslovu i tekstaciji prvoga paragrafa, posljedak demonstrativnoga afronta protiv nacionalnog židovstva, protiv kojega stavljaju konfesijsko kao naglašenu oštru opreku. Kongres općina je previdio, da je sebi time dao vid vjerozakonskoga sinhedrija, što ne može da bude, pa je sa svojim zaključcima došao u protimbu sa svojim bićem.

Prema tomu R. O. drži, da bi se narodne općine mogle odlučiti na pristup Savezu — koji bi morao biti obligatoran, ako će Savez da bude doista predstavnik općina — samo uz ove pretpostave:

a) Uspostava prvobitnog predloženog imena (Savez jevrejskih općina u kraljevstvu SHS.).

b) Savez zastupa sveukupnost židovstva kraljevstva SHS. u stvarima svemu židovstvu zajedničkim, poimence socijalnim,

kulturnim, političko-administrativnim i vjerozakonskim.

c) Samo Savez može da istupa ispred općina prema vlasti, ne će li da promaši svoju svrhu, da bude autoritativni, bar upravni predstavnik svih općina.

U ovim tačkama nema ničega, što bi ikoga općina mogla bilo s kojega gledišta otkloniti. Ali one mogu podjedno da budu maksimum našega popuštanja.

Glose o židovskim antisemitama.

U doba, kad židovstvo kao cjelina proživljava jedno strahovito razaranje s polja, ono se podjedno u nutriini svojoj divno izgrađjuje. Stvaralačka i ujedinjavalačka moć cionizma čituje se svom snagom.

Najpozitivnija afirmacija židovstva neodoljivo pobjeduje u nekad otpornim srcima, koja su kolebala između samožive udobnosti i žrtava, što ih ideali neminovno traže. Niski tipovi poput jednoga Josepha Reinacha i Silvana Levija, koji se dadoše na posao, da rođeni svoj narod napadnu iza leđa, iz busije, izazivaju u cijelom židovstvu, uz neke tužne izuzetke, gađenje. I samilost. Ne broje ozbiljno i ne će zaustaviti tečaja našega ravnoga puta. Siti Židovi otustjelih živaca, kojima je do mira, o kojima je Herzl rekao, da im je životni nazor, da se sve drugo daje lako podnijeti, samo ako je zdravlja i dobrih posala, hvataju se tih trulih slamki kao zadnjeg spasa. Sretni su da su našli »autoritete«, koji viču u pustinju asimilacije: »Nema židovstva, židovstvo je samo konfesija«.

Ne koristi. Židovsko je pitanje po cionizmu postalo pitanjem međunarodnih rasprava i rješavanja. Svijet zna, da je došao čas, kad se ne može sentimentalnom riječi običi rješavanje našega pitanja, već ga valja riješiti činom. Na jednome kraju ovo pitanje krvavim požarom stoji na horizontu. Ne treba seizmografski osjetljivih nerva, da taj užas, koji slavi orgije u krvi kao nikad, zamijeti svaki Židov i na protivnome kraju svijeta. A ostali svijet ne može sebe radi, svoj časti radi, konorirati kukavnu želju, da se stotine tisuća Židova dadu mirno poklati, samo neka ne bune mira sitih, samo neka ne kriku židovskim krikom, samo neka zaboga ne zabace pasivnost tihog, janječeg martirija.

Ne koristi, da skidate odijelo židovstva. Ostaje ipak košulja, koja vam gori na tijelu. Zaogrčite se, čime vas volja; razodijevaju vas, a i mi treba da im pomognemo. Odbijaju vas, bili vi od sitih, od boljševika, od izraelitskih esteta ili od užitnika sveučilišnih katedra. Mi to možemo da žalimo sebe radi. Jer po vama, vi lovci za srećom, za srećom punih blagajna, ordena i titula, po vama, što za grošve izdajete prošlost, s kojom bi ste se morali ponositi, sadašnjost, koja traži dostojanstva i napora i jasnog snašanja, budućnost, koja je dostojan ideal jednoga naroda, vrijednog da živi — po vama nam beskrajna sramota. Mi to možemo da žalimo, ali nama ne može uspjeti, da vas uklonimo iz svoje zajednice, dok svijet uživa u tome, da vam se ne će smilovati, ne će da od nas preuzme moralni deficit, što ga i vi predstavljate, da sam ne postane još i po vama moralno zadužen.

A na drugome kraju kuje se pozitivni udes židovskoga naroda. Jeste li opazili,

kako se učenjak Sorbone, Moško iz Galicije i predstavnik zapadnjačkog samoživog kapitala ušuljao pred zbor mira, da rekne svoj protest protiv svega, što živo židovstvo traži, a što etsko čovječanstvo osjeća svojom dužnosti, da daje? A jeste li im opazili šutnju kod protesta protiv krvavoga zatiranja Židova po ruskoj kontrarevoluciji? Što više: da su svjedoci protiv nas, krvnikov i branioci? Našli ste ih uz kardinala Merciera, koji nam ne će da priušti obećanu zemlju, ali ih niste uz one episkope i svećenike, koji u crkvama Londona i Amsterdamna udesiše rekvijeme za žrtve pogroma. Čudi li vas, iznenaduje li vas, goročuje li vas?

Razumjeti treba to. Ona krv, što teče u Ukrajini, omastila je oružje, koje je stajalo i židovskoga novca; kad što je u carskoj Rusiji židovski novac Taussiga i sličnih podupirao krvnike Židova. Njima je do kamata. I do mira. I ne će imati mira, da uživaju kamate, ako ne pomažu brisati krvavo pitanje, koje gori na horizontu. Židovsko pitanje.

Jadni utopiste u udobnim foteljama i na katedrama! Jadna židovske antisemite! Jadni niski heloti, koji će iskriviti tijelo i lice, ako gospodari traže! Iscereno obličje ne prikriva obličja. Samo ga iznakažuje do gađenja.

A konac je: trag noge, koji nose kao žig.

Mi smo žutu krpu učinili znakom časti.

Znaka, što ga ostavlja noga, ne prekriva mi palma akademije besmrtnika ni orden. Kad čovjeku okrenete lice, vidjet će palmu i orden. Ali u isti mah mislit će na znak, koji će vam udariti, kad mu okrenete leđa. Vas to ne će smetati. Vas nikad nije smetalo, što se iza vaših leđa zbiva. Ni trag noge, kamo li posrđan smijeh.

Koliko li se boje svoga židovstva! Bježe i od imena »Židov« Nama je »Israel« časno ime: njima je barjak u bijegu iz židovstva. I dok oni djetinjasto, kukavno — dokazuju Biblijom da smo Izraelčani, zaboga ne Židovi; mi znamo, da to ime vole, jer ga je učinio svojim barjacom asimilatorski sinhedrij Napoleonov.

Barjak, koji nose ostavljajući boju frontu; barjak dezertera. Barjak, koji vuče u blato, kao svaki barjak na bijegu, dok im od umera i on ne ispane iz drhtavih ruku. Što im je do barjaka? Zašto nam činite i tu sramotu, te nam iz časna ime ma učiniste blatnu zastavu bijega? —

I zašto vodite nisku borbu protiv nas — u ime izraelitstva? Ta vi ga napuštate, odričete ga se! S kojim se pravom pačate u udes zajednice, koja nije vaša? Zašto se odajete u isti čas, kad hoćete da se zatajite? Obnevidjeste li od straha toliko, te ne vidite, da mržnja nije nikad još učinila razlike: da nema štovanja prema našoj samosvijesti ni samilosti prema vašoj helotskoj samoodreci? I da se samosvijesni, moralni dio nežidovskoga svijeta poznaje po tome, što poštiva naše samopoštovanje i pomaže naše ciljeve?

Zašto se dakle besvijesno odajete, vi semitske antisemite? Vi, koji biste htjeli, da se vjeruje u vaše nežidovstvo?

Bunimo vam mir. Antisemitizam ne dopire do vas; protiv njega sagradiste

mećna bedeme oko sebe. Ali mi — mi rušimo bedeme jerihonskom trubljom. Mi vezemo veze. Ispovijedamo, što vi poričete: Da mržnja ima pravo, kad nas s polja združuje; kaftanskog Židova s posjednikom palme akademičara besmrtnika, jer joj to pravo daje naša ljubav, koja iznutra združuje jednoga s drugim.

Ali vi hoćete, da budete nežidovi. Zašto se paćate u naše poslove? Ostanite dosljedni: gradite mostove od zlata. Mi vas ne želimo zaustaviti na putu, koji vodi preko njih na drugu obalu rijeke.

Mi smo nadjačali. Jer mi smo život židovskoga naroda. Ne njegovi filantropi i ne njegovi arhivari. Mi smo njegova čast i njegov moral. Bili smo narod, kad smo još bili šaka idealista i utopista u njemu. Jer u nas je živ mesijanski ideal, vječni jedan ideal: religijski na istoku, ideal časti na zapadu.

Mi smo stvaranje, oni rastvaranje. Uvijek se kod rastvaranja razvija zadah trulosti. A u stvaranju su proljetni sokovi. Mirišu prirodom. Mladi smo, jer u nama živi sva velika starost plemena i gori čistim plamenom. A oni su starost, uvelo granje, uvelo lišće. Prvi će ih jak vjetar otkinuti od nas. Suvišno je, da živi sokovi dopiru do uvelog granja. Treba de se ekonomise s energijama.

Međuto i oni će nam poslužiti i protiv volje. Po svojoj djeci i unučadi. Ona je naša. I radi nje mi treba da trpimo njihovu sramotu.

A. L.

Istorijat palestinske kolonizacije.*)

Došlo je vrijeme, da se izradi pregled istorijskog razvitka dosadanje palestinske kolonizacije. Što je valjano teškim iskustvom stečeno, poprimit će vođe za buduće naseljavanje, što je manjkavo bilo, služiti će opomenom, a iz dosadanih pogrešaka naučiti buduće pokoljenje. Istorijsko razmatranje jednog pokreta je nužno, da se ustanovi smjer budućeg rada.

Istorija palestinske kolonizacije dokazuje, da jevrejski narod nije nikada posve napustio Palestine, da su neprestano Jevreji u skupinama naseljavali i obrađivali palestinsko tlo. I ako su Rimljani, sredovječni plemići, Bizantinci, Arapi i Turci naizmjenice despotovali u Palestini, ipak nije zapravo nijednom narodu uspjelo, da stvori sebi istorijski osiguranu i trajnu bazu u Erec Israelu.

Sve od rasula jevrejskog naroda (70. god. nove ere) pa do današnjeg dana pisana je istorija od dvije hiljade godina znojem i krvlju velikih borba, koje je vodio jevrejski narod, da činom svojim dokaže božansko svoje pravo na Palestinu. Narod je ostao vjeran zemlji, u kojoj je živio od rada ruku svojih. U toj se zemlji bavio poljodjelstvom, vrtlarstvom i vinogradarstvom, u toj je zemlji stvorio Israel vječne ideale narodne agrarne politike. Čeznja za Palestinom, koja se tri puta na dan izražava u molitvi Jevreja, je izraz velike žudnje za zemljom, koja pripada samo Bogu, u kojoj nema gospodara i ugnjetavača, u kojoj vladaju pravdom i ljubav.

*) Ovime počinjemo niz članaka o modernim pitanjima palestinske kolonizacije.

Te čežnje nije nikada nestalo. Izvan domovine, u progonstvu i pod galutskim pritiskom prihvatio je Jevrej za plug i ljubio je zemlju, koja mu je dala hrane. Kao što legenda priča o vječnom Ahašveru, koji luta svijetom i besmrtan je u svojoj hiobskoj bijedi, tako dostojanstveno i uzvišeno nosi Jevrej u sebi svijest vječnog žive palestinske države. Samo je u vremenu palestinska čežnja poprimila različite oblike i izražaje. Jednom su bili vjersko-narodni pokreti, onda je filantropska mekoća ovadala srcem jevrejskih baruna i kapitalista, zatim je revolucionarna mladež poduzela utopističke seobe, onda je pijonirska omladina, zadojena narodnom voljom i puna herojskog pregaranja, stvorila uzorna sela, napokon je cionistička organizacija započela svoju sistematsku i realnu palestinsku politiku. Tako bi se mogao podijeliti razvoj palestinske kolonizacije.

Sve do devetnaestoga vijeka mogu se svi jevrejski palestinski pokreti nazvati vjersko-narodnim. Značajno je za sve ove pokrete kabalistička mistika i mesijanska ideja. Javlja se ljudi, rađaju se odvažni junaci u jevrejskom narodu, koji plamenim riječima, profetskim nadahnućem i neograničenom strašću pozivaju am olam, vječni narod izraelski, da se povrati u svetu zemlju, pa da ondje ispuni zavjet i ugovor s Bogom. Dva su najpoznatija pokreta takve vrsti: Bar Kohbin i Sabetaj Cevijev ustanak. — Bar Kohba je oko god. 132. sakupio četu mladih Jevreja, naoružao se i spremao, da jednog dana navali iz podzemnih rovova na rimske osvajače i imperijaliste. Dok mu je savjetnikom bio božiji čovjek, mudri rabi Akiba, bilo je uspješan, isto kao što je i jevrejski narod uspijevao u osvajanju zemlje, dok je Mojsije dizao ruke svoje prema nebu. Ali kad je Bar Kohba u jogunastoj svojoj strasti i mladenačkoj bezuvjetnosti pošao svojim putem taštine, bi buna ugušena. (Znameniti je češki pjesnik Vrchlicky ovjekovječio borbu i pad toga junaka u svom eposu »Bar Kohba«). — Drugi je pokušaj te vrsti bio ustanak Sabetaj Cevija. U sedamnaestom vijeku uzbunio je ovaj zagonetni čovjek i »krivi mesija« jevrejstvo čitavog svijeta. Na hiljade je Jevreja svega svijeta slijepo slijedilo njegovom pozivu, nastala je prava mesijanska seoba. O Sabetaju se pričaju čudne legende: o njegovim nadmoćnim silama, o njegovom liječenju bolesnih, o probuđenju mrtvih itd. Ali se nad svim tim legendama podiže tragična pojava jednog čovjeka, koji je u doba najvećeg sredovječnog potlačivanja na svoja usta izrekao pred čitavim svijetom čežnju vota izrekao pred čitavim svijetom čežnju jevrejskog naroda, da opet podigne svoju domaju u Palestini, i ako je sam u svojoj posljednjoj tragičnoj epohi izdao svoje jevrejstvo i primio islam. Razdoblje između Bar Kohbe i Sabetaj Cevija isto je puno pokušaja, da se Palestina naseli Jevrejima. Ali ipak nijesu ovi pokušaji vodili gotovo nikakvom praktičnom uspjehu, jer nije nikakva jasna ideja vezala jevrejski narod uz Palestinu. Jevreji su sanjali o Palestini, molili se za nju, podupirali sirotinju u Jerusalajimu, Safedu i Tiberiasu, pjevali su pjesme svetoj zemlji, ali ni traga nema sistematskom koloniziranju.

Devetnaesti je vijek premostio mesijanizam u istoriji jevrejske pale-

stinske kolonizacije. U općoj istoriji je devetnaesti vijek doba prevrata, građanskih prava, prividne prosvjete i kapitalističke civilizacije. Prazne riječi o slobodi, bratstvu i jednakosti zahvaćaju kao gljive korijen u letargičnom srcu i kosmopolitskom razumu ljudskom. Općenito grljenje i praštanje, neograničena tolerancija i sloga sviju naroda. Za Jevreje znači ova epoha rušenje getskih zidina i uživanje građanskih prava. Na zapadu su se Jevreji domogli uglednih mjesta i plutovlade, ali su zato žrtvovali svoj ponos i zaniijekali svoju osbeitost i samosvijest. Maušelski su gunzali pred velikanima i najveća im je sreća bila sjediti za svečanim stolom kraljeva i knezova. Zapadni su Jevreji pošli putem asimilacije. Danas nam istorija dokazuje, da potpuna asimilacija nije moguća i da se za svakom vanjskom asimilacijom sakriva nutarnja laž. — U isto je vrijeme istočno jevrejstvo bilo lišeno svih građanskih prava, ali je zato jevrejska masa na istoku sačuvala svoje narodno-kulturno obilježje. U svom osobitom jeziku stvorio je taj potlačeni narod svoju (i jedinu uopće) jevrejsko-narodnu književnost; usprkos gospodarske i društvene bijede gledao je taj narod u sunčanu budućnost. — Nije teško razumjeti, da su se zapadni Jevreji nametnuli svijetu kao reprezentanti cjelokupnog jevrejstva. Ali je značajno, da su zapadnjaci-asimilanti filantropski gledali na »istočnjake bez civilizacije«, a intelektualni zapadnjaci dali su sistem i program pokretu čitavog jevrejstva. Ovo je dakle doba (u prvoj i na početku druge polovice devetnaestoga vijeka) filantropske kolonizacije Palestine. Na zapadu se pojavljuju ljudi kao Sir Moses Montefiore, barun Edmund Rothschild i barun Hirsch, zatim udruženja Alliance Israélite Universelle, Hilfsverein i Ica, a na istoku Hoveve-Cion. Pogreška je svih tih filantropskih pokušaja u Argentini i Palestini, što se nije računalo s naravi jevrejskog čovjeka. Jevrejski čovjek treba velikog oduševljenja, neograničene ljubavi, odgovorne narodne zajednice i svetog zakona, koji mu rad čini duševnom dužnošću. Svega toga nije bilo u filantropskoj kolonizaciji; stoga nastadoše pojave »starog jišuba«: halukisti, badavadžije, zaduženi zakupnici, najmljenje arapskih (jeftinih) radnika, potiskivanje jevrejskih radnika sa palestinskog tla, seoba jevrejskog proletarijata natrag u Ameriku, Englesku i Rusiju.

Ruski pogromi i očajno stanje Jevreja u Rusiji, Poljskoj i Rumuniji potaknuše god 1881. mnoge jevrejske studente u tim zemljama, da se sele u Palestinu. Ovaj Bilu-pokret skupio je oko sebe sve očajne revolucionarne elemente jevrejske omladine. Nezadovoljna carističkim režimom, puna ljubavi prema pulku, potaknuta spisom socijaliste Mozesa Hessa (»Rim i Jeruzalem«) i djelom maskila-prosvjetitelja Leona Pinskera (»Autoemancipacija«), pa ne manje željna vulkanskog pokreta — pošla je ova omladina u Palestinu. U ovo vrijeme biše osnovane kolonije Rišon le Cion, Katra, Zihron Jaakov, Roš Pina, Jesod Hamaala. Zadojeni modernim socijalizmom i ruskim komunizmom pošli su ovi mladići u topističkim putem. Nije dugo vremena prošlo, vulkanska revolucionarnost prosula se u mirnu lavu; trebalo je sada obraditi oranice pod lavom;

teret briga skrši te mučenike i hodočasnike. Malo je koji ostao čvrst u sebi, većina ih je zatražila pomoći u filantropskim kolonijama; sve je gotovo ostalo po starom osim onih nekoliko malih novih kolonija.

Ovu perijodu prebrodi nova omladina, »novi jišub«. Sinovi starih kolonista u Palestini, nacionalno osviješteni mladi radnici i studenti u galutu stvoriše nov tip jevrejskog čovjeka: pionira. U Palestini se organizovaše mladi radnici u Hapoel haacar i Ašomer, u galutu se pokrenu Hehaluc. Ovo je pravo doba zdravog koloniziranja i čistog palestinskog pionirstva. Duh u kolonijama je čisto jevrejski, socijalizam radnika postaje idealnim i osniva se na zakonima biblije. Osjećaj sklada naroda, zemlje i jezika, obuhvaća svakog pojedinca.

Na ovom temelju stvara c i j o n i s t i č k i r a d svoje veliko kolonizatorno djelo. On polazi sa stanovišta starog jevrejskog zakona, da zemlja nije svojina pojedinca, nego naroda; to je princip narodnog fonda, kojega je zadaća, da kupi što više zemljišta u Palestini, a da to tlo bude neotudivi imetak čitavog jevrejskog naroda. Sve cionističke institucije (kolonijalna banka, narodni fond, pokloni za nasadu Palestine, zemljišne zadruge, gradnja radničkih domova itd.) temelje se na narodno-kulturnoj bazi, koja nema ništa srodna sa vjerskim vulkanizmom, nego stoji na realnoj bazi vulkanizmom, nego stoji na realnoj bazi politike, a na idealnoj visini jevrejskog duha.

Cijonizam do pred rata znači zadnja epoha u historiji palestinske kolonizacije; novo doba donosi nove zadaće i nove puteve koloniziranja, a to je ujedno i nova etapa cijonizma u pitanju stvaranja nove Palestine.

Altis.

Funkcije i utjecaj jevrejske Palestine.

(Svršetak.)

Zajedno će jevrejske općine u rasulu osjećati blagotvorne učinke stvaranja jevrejske narodne domaje u Palestini i u svome unutarnjem životu i u svojim odnosima prema svojim susjedima. Bilo je mnogo nerazumljivanja, što razumljivog, što izvještačenog, u pogledu učinka obnove jevrejskog narodnog života na političke i socijalne prilike jevrejskih zajednica izvan Palestine. Mnogi se boje, ili kažu, da se boje, bude li jevrejski narod imao još jednom političku egzistenciju sam za se, da se Jevrejima ne će više dati da vrše svoja građanska prava u nejevrejskim zemljama, ili pak da će biti primorani, da ostave te zemlje i sele u svoju. Da se umire ovakove bojazni, to je bez sumnje bio razlog, da je poslanica britske vlade cijonistima bila popraćena zaporkom obezbjeđenja (proviso safeguarding) »prava i političkog položaja« jevrejskih zajednica u krajevima izvan Palestine. Ovu je zaporku vrijedno zabilježiti kao ispravu, koja dokazuje, kako britska vlada priznaje činjenicu, da u tome nema inkompatibiliteta između cijonističkih namjera i daljnjeg uživanja socijalne i političke jednakosti Jevreja u Velikoj Britaniji ili u kojem god drugom kraju. To ne daje, i po naravi stvari ne može da-

vati nikakova jamstva, jer nijedna vlada ne može vezati svojih nasljednika, još manje vlade drugih država na stajalište, koje je zauzeto u prilikama, kojih nijesu same uzrokovale. Ali nikakove takove garancije ne treba. Samo predrasuda ili nejasno mišljenje može zamisliti, da će konstitucija jevrejskog naroda u Palestini — kad bude imao punu državnu suverenost — dovesti do promjene u političkoj privrženosti bilo kojega Jevreja u pogledu građanskog odnošaja prema drugoj državi; pa ako briga za gubitak jednakih prava ne može da zaustavi tog nastojanja, ništa ga ne će zaustaviti. Jer spozna li se jednom, da Jevrejin, koji se rodio u Engleskoj i vrši svoja građanska prava prema zakonima Engleske, ne može biti politički vezan s jevrejskom državom, već ako ide da živi u njoj i postane njezinim podanikom po naturalizaciji, onda biva jasno, da stvaranje jevrejske države ne utječe na politički položaj pojedinoga Jevreja više nego li bi utjecalo stvaranje hotentotske države. Moglo bi se prigovoriti, da bi opstojnost jevrejske države ili samo jevrejske narodne domaje dala u ruke oružje onim antisemitima, koji žele svoje zemlje osloboditi od Židova, ali ne mogu da iznađu valjanoga razloga za izgon ili za takove restriktivne zakone, koje bi Jevreje silile, da se isele, dokgod Jevreji nemaju svoga mjesta, kamo bi mogli ići. Ali ima jednostavan odgovor na ovaj argument. Kad bi narodi, koji su Jevrejima garantovali jednaka prava, bili kadri, da toliko daleko idu matraške, da politiku snošljivosti zamijene s politikom proganjanja, bilo bi apsurdno, kad bi Jevreji očekivali, da će u svome beskućništvu naći zaštitu protiv zala, koja im se nanašaju. Iskustvo u Rusiji (pod starim režinom) i druguda dokazuje, da zemlju, koja je s ovog ili onog razloga raspoložena za antisemitsku politiku, nimalo ne odvrća od njezina provlađanja pomisao, da Jevreji nemaju svoje zemlje. Ako bi se dakle uzelo, da će druge države u buduću udešavati svoje postupanje prema Jevrejima prema carističkoj Rusiji, kakav bi postupak za predmetu, da će činiti ma kakovu razliku po tome, imaju li, nemaju li Jevreji svoga doma? Činjenica je, da Jevreji kao razasut narod moraju uvijek zavisiti o slobodnomosti i prosvijećenosti država, u kojima žive (svakako bar onih država, koje su prejake, a da bi se bojale kazne ili represalija jevrejske države, kad buduća postojala); pa ako civilizovani svijet bude zapao u šovinističku nesnošljivost, vidici će za Jevreje biti tako mračni, te će biti vrlo promišljeno, da im se napokon obezbijedi zakutak zemlje, gdje se mogu nadati, da će biti izvan dohvata antisemitizma. Ali nema razloga, da se toliko očajava za napredak čovječanstva, najmanje godinu dana iza ruske revolucije.

Da se zadobija sud, što će u istinu vjerovatno biti učinak ostvarenja cijonističkih težnja na jevrejske skupove u rasulu, potrebno je prije svega ustanoviti, kakav će odnošaj postojati između tih skupova i narodne domaje u Palestini. Da ovdjije mora postojati neka vrsta relacije, o tome nema sumnje: drukčije bi naziv »židovski« bio kriv, bilo kad ga primijenimo na zajednicu u Palestini, bilo na zajednice izvan Palestine, ili na jedne i druge zajedno. Nazivati, da će postojati židovski narod

s narodnom domajom u Palestini i s naseljima izvan Palestine, znači nazrijevati, da će se duševno sljedstvo (kontinuitet) između židovstva prošlosti i sadašnjosti održavati i u Palestini i izvan nje. I naročito radi ovoga podržavanja duševnoga kontinuiteta bit će narodna domaja od najveće vrijednosti za narod kao cjelinu. Njezina će glavna funkcija, posmatrana samo s gledišta židovskoga naroda, biti — da se poslužimo frazom, koja je postala čuvena po Ahad-ha-Amu — funkcija »duševnoga centra«. Sajedinjujući u svome sopstvenome životu, što je najbolje i najkarakterističnije u jevrejskome naziranju, narodna će domaja da bude raštrkanim židovskim zajednicama uzor, po kome će se same moći udešavati u svome nastojanju da realizuju judaizam u svome sopstvenome životu. Politički i ekonomski jevrejski će se narod u Palestini kretati pravcima, koje mu budu određivale njegove rođene potrebe i prilike, a put, kojim će udariti, ne će neposredno uticati na položaj i na probleme izvanpalestinskoga židovstva. Ali u carstvu duha, u idejama, u vjeri, u etici, vršit će dubok uticaj na Židove svijeta. Vratit će im sposobnost za ispravnije shvaćanje bića judaizma i u koliko tradicionalni judaizam traži preudezbu i kako se može prilagoditi savremenim prilikama; njezini će im učenjaci otvarati dublje poglede u njihovu narodnu prošlost, njezini će im pjesnici dati novu viziju njihove narodne budućnosti; slat će svoje sinove i kćeri u njezine škole i univerzitete, da se vrate s oživjelom svijesti i zdravim ponosom rase. Po vrijednosti samosvjesnog individualiteta, kojima će njihov jezik, njihova povijest i njihove osobine u vlastitim njihovim očima podavati vrijednost, oni će zadobiti nov osjećaj dostojanstva i samopoštovanja i susretaće svoje drugove-gradane jednakom cijenom, znajući, da u saobraćaju ideja biva uzajamno davanje i primanje. Tako će jevrejske zajednice svijeta, prilagođujući se svaka političkim i ekonomskim uvjetima svoje okoline, ostati sad ujedinjene duševnom vezom, te će svijetu podavati vrednote, koja može da daje narodni centar.

Ova obnova narodnoga duha u Jevreja ne će biti na korist samo njihova plemena: ona će biti na korist svima, s kojima žive. Državnici oštra vida i mislioci u većini zemalja, gdje ima veliko jevrejsko pučanstvo, pogodovali su cijonističkome pokretu, jer su spoznali, da cijonizam, čineći svoje sljedbenike boljim Jevrejima, čini ih zajedno boljim državljanima država, kojima pripadaju. Nije slučaj, da je vođa američkog cijonizma stajao u prvim redovima pokreta za socijalnu reformu u Ujedinjenim državama, te da ga je put neumorne predanosti službi države doveo do stolice vrhovnoga sudišta. Doista se može nadati, ako se obećanja cijonizma ispunje i pozanje njegova žetva, da će se gdje koje predrasude sadašnjega doba protiv Jevreja naposljetku uništiti. Jer njihovi drugovi-gradani ne će više doći u iskušenje, da u njima gledaju beskućnike, ljude, koji su izgubili svoje narodno zavičajno pravo i koji su u nekome neodređeno smislu inferijorniji od njih, nesposobni, da služe tako punom odanošću kao oni sami državi, koja ih je posinila, u najgorem slučaju parazite u političkome tijelu. Ne će biti najposljednji od plodova

preporoda jevrejske narodnosti puniji osjećaj građanske jednakosti i čovječanskog bratstva između Jevreja i naroda posvuda na svijetu.

Nekoliko riječi treba da se kaže na završetku o osobitome učinku, koji će ostvarenje cijonističkog ideala prirodno proizvesti na razvoj političkoga mišljenja i političke prakse. Od svih pitanja, što ih je sadašnji rat iznio u prve redove ljudskog razmatranja, nijedno nije važnije, nijedno ne traži upornije rješavanje nego ono o odnošaju između pojma države i narodnosti. Tečajem devetnaestoga vijeka prevladala je u Evropi ideja države, a narodnost je bila podređena; svaki narod, kakogod mišljen i kakogod nesposoban za samoupravu, morao je imati potpuni uređaj i neovisnost suverene države. Bio je to, toga radi, period stvaranja malih država i — što je gore za stvar mira — irendentističkih pokreta. I ako pojam narodne države zadobije prevlast u političkome mišljenju, ne će za cijelo biti kraja ratu. Jedina nada leži u protivnoj zamisli, prema kojoj je idealni uređaj taj, da se izvjestan broj naroda grupe zajednički, da vode poslove, koji ih se zajednički tiču, ali tako, da svaki od njih zadrži svoju individualnost u jeziku i kulturi i da bude opremljen dovoljnom mjerom unutarnje autonomije. Britska se zajednica više od ikoga političkog organizma sadašnjosti ili prošlosti približuje ostvarenju toga ideala. Nova će mu se Rusija možda tečajem vremena primaknuti. Ali dan je u dalekoj daljini, kad će se svijet kao cjelina da uredi na osnovi velikih skupova naroda u slobodnome udruženju za svrhe države, a svaku novu silu, koja će da upravi tendenciju u tome pravcu, bilo teoretski, bilo praktički, radosno će pozdravljati oni, koji se nadaju zbiljskome napretku u međunarodnim odnošajima. A ukoliko se jevrejski narod razvija u linijama, koje su ovdje izložene — a to su linije, kojima mora polaziti, ostane li vjerni sam sebi — bit će on sila, koja se napreže u tome pravcu. Jer opstojnost jevrejskih zajednica posvuda na svijetu, potpuno svijesnih svojih narodnih osobina, duševno vezanih sa svojom narodnom domajom, ali učestvujući politički i ekonomski u borbama i sudbini naroda, u kojima žive, bit će školskim primjerom tačnog razlikovanja i ispravnoga odnošaja između države i narodnosti. One će pružati ruke svim onima, koji misle i rade za veliku stvar ukidanja međunarodnih rivaliteta i animoziteta, koji su evro obratili svijet u kaos. Židovski narod, jednako njegov centar kao i njegov spoljašnji opseg, učinit će, te će svako spoznati, da se narodnim životom ponajbolje živi ne u osamljivanju i sukobu, već u zajednici i saradnji; da je narodnost u bitnosti stvar duha, koja nije privezana i sapeta u političku mašineriju, već koja slobodno djeluje u srcima i duhovima ljudi, i daje sama sebi sopstveni bijeg u naprežanju raznolikih ljudskih skupova, da se primaknu vrhuncu raznim putevima težeći svaka u vis stazom, koju njoj samoj obilježuje sopstveni karakter i duh.

Iz židovskog svijeta.

Veliki pogromi u Ukrajini. Odbor židovskih delegacija u Parizu objelodanjuje slijedeće izvješće: Neoborivi dokazi pokazali su, da su neistiniti bili dementi o židovskim masakrima u Ukrajini. Povjerljiva

osoba, koja je nedavno došla u Pariz iz Rumunjske i Besarabije, dala je odboru židov. delegacija izvještaj, u koji se ne može sumnjati. Za vrijeme od 6 mjeseca masakrirani su desетки tisuća Židova, a stotine hiljada ih je orobljeno i zlostavljeno. Strašni dani inkvizicije opetuju se, jer su masakri praćeni okrutnim torturama i strašnim fizičkim i duševnim bolovima. Usmeno prelušavanje rabina i drugih židovskih ličnosti u Hotinu, potvrđuje ove užasne činjenice. Pogromi sveudilj traju i prijete Židovima potpunim uništenjem. Zadnji masakri, o kojima smo dobili obavijesti, bili su u mjesecu junu u Kamenee-Podolskom, Kitaigorodu i Urinim. Dobili smo tek fragmentarne izvještaje o događajima u tim predjelima, koji su odijeljeni od cijelog svijeta, a izvještaji tako su strašni, da moraju potresti i najokrutnije srce. Objelodanjujemo ovdje podatke, koje smo dobili:

Zitimir, potpuno razorenje, 70 mrtvih i stotine ranjenih. **Berdičev**: pljačkanje i 30 mrtvih. **Bilo je 2 pogroma. Proskurov**: prema navodima dra. **Kerna**, liječnika u Volosiskom, ubijeno je 3964 Židova. **Bjelaja Cerkiev**: mnogo mrtvih i 50 silovanih žena. **Stepance**: cijelo pučanstvo opljačkano, silovane mnoge židovske djevojke. **Felcin**: Hiljade duša, gotovo cijelo židovsko pučanstvo masakrirano, tek su 25 obitelji poštedene. **Junaci progroma bacile bombe za palež u podrume i na druga mjesta, na kojima su tražili Židovi utočišta. Cijela židovska četvrt, sa svim stanovima, izgorjela je. Letičev**: mnogo mrtvih. **Balta**: 90 mrtvih. **Ananiev**: 62 masakrirana Židova. **Niečajevka**: Cijelo židovsko pučanstvo masakrirano. Uništene sve naseobine u gnv. **Jekaterinoslav. Uman**: ubijeno stotine židovskih obitelji. **Kamenee-Podolsk**: ubijeno više stotina Židova, sve uništeno. **Kitaigorod**: ubijeno 77 Židova, mnogo ranjenih. **Urinin**: ubijeno 110 Židova.

Duga listina sadržaje preko 80 mjesta, u kojima su bili pogromi. U većini slučajeva trajali su pogromi 5 do 7 dana. U svim mjestima opljačkani su Židovi, zlostavljani, a mnogo je žena silovano. Neopisiva panika zavladała je cijelim pučanstvom Ukrajine.

Amerikanska komisija za istragu pogroma. Varšova. »Dos jidische Volk« javlja: Radna osnova komisije, koja broji 12 članova, izradjena je još u Parizu, te obuhvata veliki kompleks pitanja. Komisija se ne će ograničiti na izvide pogroma, nego će potanko proučavati i čitavo židovsko pitanje u Poljskoj. Paderewski je uputio ministarstvo izvanjskih djela, da u svakom pogledu komisiji olakša rad. Svi ministarstva i ostale oblasti primile su nalog, da komisiji stave na raspolaganje sav materijal, što se u njih nalazi, a koji je u vezi sa židovskim pitanjem. Sa pripravnim radnjama bavi se sa strane ministarstva izvanjskih djela vodja t. zv. engleskog referata, Zoltowski, i sadanji upravitelj židovskog referata u političkom odjelu ministarstva izvanjskih djela, Wolowski. Oveći je broj židovskih političara, ili u javnom životu poznatih Židova, koji pripadaju raznim strankama, pozvan, da sudjeluje u konferencama, što ih ministarstvo izvanjskih djela namjerava organizovati. Osim toga pozvano je mnogo zastupnika poljskih političkih stranaka, raz-

nih ministarstava, statističkog ureda, poljskog biroa za društveni rad itd. Komisija će se baviti sa proučavanjem povijesti poljsko-židovskih odnosa, sa pitanjem organizacije židovskih općina s ekonomskim položajem Židova u Poljskoj, sa židovskom statistikom itd. K svakom pitanju bit će sazvano više konferenca, u kojima će sudjelovati zastupnici židovskih i poljskih stranaka, kao i potrebiti broj vještaka. Zasedanje ovih konferenca kao i njihove učesnike odredjivat će sama komisija samostalno, a ministarstvo izvanjskih djela vodi — kako ono uvjerava — samo pripravne radnje. Kasnije bit će komisija posve slobodna u svom djelovanju, te će po svom izboru odredjivati svoje saradnike, vještake i informatore. Komisija će i nesmetano i bez posredovanja ministarstva izvanjskih djela stajati u saobraćaju sa židovskim političkim strankama.

Prije odlaska komisije iz Pariza posjetio je **Paderewski** poslanika **Morgenthau-a**. Paderewski ostao je kod soupera, te se tek oko ponoći oprostio od Morgenthau-a.

Udio Engleza. Zastupnik **Kenworthy** je u donjoj kući stavio na vladu upit, da li namjerava odaslati u Poljsku posebnu komisiju u svrhu istrage pogroma, buduć da do sada primljena izvješća nijesu pouzdana.

Državni podtajnik ministarstva izvanjskih djela **Harmsworth** odgovorio je, da je engleska vlada zamolila Ameriku, da joj dozvoli, da se amerikanskoj komisiji priključe engleski zastupnici, te je još saopćio, da od engleskih zastupnika u Poljskoj još nije primljeno potpuno izvješće. Engleska vlada dobila je samo nekoliko provizornih brzogovornih izvješća i drži uputnim, da objelodanjenjem istih pričekava, dok primi opširno izvješće.

Istražna komisija lige za čovječja prava. Franceska liga za obranu ljudskih i građanskih prava izašlje u Poljsku jednu specijalnu komisiju za istragu progona Židova. Valjda će članom ove komisije biti socijalistički poslanik **Moutet**, koji se opetovano istakao kao branitelj Židova.

Pregovori židovskog komitea u Parizu sa Paderewskim. Zastupnici »Komitea židovskih delegacija«, **Sokolovi** i **Marshall** posjetili su **Paderewskog**, sa kojim su preko dva sata pregovarali o poljsko-židovskom pitanju. Rasprava vodila se kroz cijelo vrijeme u vrlo ozbiljnom tonu, te je bila vodjena nastojanjem, da se između Židova i Poljaka postigne sporazum. Na osnovi ovih pregovora zaključio je židovski komite da objelodani jedno pismo, upravljeno na Paderewskog, te se očekuje, da će i Paderewski izdati odgovarajuću izjavu.

Louis Marshall o ugovoru za zaštitu manjina. Prije odlaska u Ameriku izjavio je **Louis Marshall**, predsjednik »Komitea židovskih delegacija u Parizu«, da je sa Poljskom sklopljeni ugovor od velikog historijskog značenja. Židovi da su postigli maksimum onoga, što su kraj sadanjih prilika mogli postići. Židovi da će uvijek biti vjerni građani Poljske. Komite židovskih delegacija ostaje u Parizu, te će ondje svoje djelovanje nastaviti.

Niemojevskijevo »pozdravlje« Morgenthauovoj komisiji. Poznati neprijatelj Židova, **Andrej Niemojewski**, osnivač i glavni zastupnik — sit venia verbo —

znanstvenog antisemitizma u Poljskoj, sike u svojoj isključivo inteligenciji namijenjenoj »Mysl Niepodlegla« ljuti otrov na Morgenthauovu istražnu komisiju ne obazirući se na to, da je Wilson ovu komisiju izaslao na izričiti zahtjev Paderewskog. Niemojewski se kod toga ne žaca, da u jednom članku »Provokacijona komisija« napada i obaspe uvrijedama predsjednika Wilsona, kojega su u Poljskoj još do nedavna rad njegova »idealnog srca« toliko hvalili. On drži, da su Wilsonove riječi o idealima, pravdnosti, jednakopravnosti itd. puste deklamacije i da bi se liga naroda, koja će po Wilsonu bit proklamirana, imala perforecirati. »Kako možemo da imamo povjerenja prema jednome čovjeku, koji u Poljsku šalje jednu provokacijonu komisiju, sa jednim Židovom na čelu. Imali bismo pravo, piše Niemojewski izmedju ostaloga doslovno, da ovu komisiju uopće ne pustimo u zemlju, jer sastoji od ljudi, koji pripadaju onome narodu, s kojim se nalazimo u ratnom stanju. Židovi su špioni njemačke vojske. Nijemci vode rat proti nama, a gospodin Wilson šalje nam Židove, koji će svakamo utaknuti svoje grbave nosove, koji će poći na frontu i koje će zapasti pravo, da odašalju nekontrolisane brzogjave.« Niemojewski ne zazire ni od podvale, da je Wilson po židovskim milijarderima potkupljen. Kad počinju židovske milijarde na pragu bijele kuće da zveče, zaboravlja američki idealista svoje principe časti, ispravnosti i najjednostavnije pravičnosti. Mi se nalazimo, kako već po više puta spomenusmo, u predveće unutarnjeg rata sa Židovima. Odašlanjem ovakove »provokacijone komisije« u Poljsku, baca Wilson goruću baklju u barutnjak.

— »Kuryer Poranny« posvećuje komisiji uvodnik pod natpisom »Mir sa Poljskom«, u kojemu se izmedju ostaloga veli: Dolazak židovskog američkog senatora Morgenthaua, čini na nas dojam, da već stojimo u kaznenopravnoj istrazi. Jedini ugovor, što smo ga do sada imali da potpišemo, ne tiče se garancije poljskih interesa, ni njenog boljitka i nepovrijedivosti, već interesa onih, koji se otvoreno i tvrdokorno proklamiraju fanatičkim neprijateljima svega, što je poljsko.

— »Pravda Robotnicza« objelodanjuje fejtton o »Wilsonovom židovskom slugi« Morgenthau-u, u kojem se izmedju ostaloga veli: Zlo stoji s poljskim narodom, ako mora da se tek ovakovim ljudima sviđa, a da u Evropi ne bude označen varvaskim narodom.

Zastupnici židovske štampe kod Morgenthaua. Za primitka zastupnika židovske štampe izjavio je Morgenthau izmedju ostaloga: Napadaji različitih poljskih novina ne prave na me nikakav utisak. Ne radi se o tome, da li su ove ili one novine, ova ili ona stranka zadovoljne ili nijesu sa zadaćom, što smo je sebi postavili. Ne smije se zaboraviti; ne radi se o malenkostima, nego o velikom problemu, o biti ili ne biti lige naroda, o njezinoj moći i kompetenciji. Tvrdnje poljske štampe, da je intervencija američke komisije glede poljsko-židovskih odnosa jedna povreda poljskog suvereniteta, nijesu ispravne, budući da je bitna zadaća lige naroda, da bdije nad sveopćim mirom naroda. Zahtjev

poljske štampe — nastavi Morgenthau smiješeci se — da bi poljsko ministarstvo izvanjskih djela protestovalo proti našoj prisutnosti, više je no komično, budući da nas je vlada sama ovamo pozvala.

Poljski ratni ministar protiv sudjelovanja vojnika kod pogroma. Poljski dopisni ured objelodanjuje naredbu ministra za rat Lisnievskog od 27. juna, u kojoj oštro ustaje protiv sudjelovanja vojske u pogromima i prijeti najstrožom kaznom onima, koji će se ogriješiti protiv ove naredbe. Čudnovato je, da se na taj način prvi put službeno priznaje, da je vojska imala udjela u pogromima. Uostalom vidjet ćemo, da li je ova naredba i ozbiljno mišljena, hoćeli se provesti najjavljene stroge mjere u slučaju ponovnog pogroma ili radi li se ovdje tek o umirenju evropske javnosti. Bilo bi skrajnje vrijeme, da odgovorni ljudi u Poljskoj dodju do spoznaje, te da zapriječe svako uzaludno prolivanje krvi.

Protiv antisemitskih rekvizicija u Poljskoj. Vrhovni zapovjednik litavske-bjeloruske fronte grof Szeptyzki izdao je zapovjed protiv obijesnih kontribucija i rekvizicija, koje su se provodile kod židovskoga pučanstva. Grof Szeptyzki najavljuje, da će ovakove kontribucije i rekvizicije smatrati pljačkom i sve krivce najstrože kazniti.

Ministar Solowejčik o položaju Židova u Litovskoj. Ministar Solowejčik izjavio se jednom suradniku »Tog«-a u Wilni o sadanjem položaju litovskih Židova. Na čelu svih židovskih posala židovstva, koje u velike suradjuje na izgradnji litovske države, stoji ministarstvo za židovske poslove, čiji je glavni zadatak provedenje židovsko-narodne autonomije. Dotle nastoji ministar, da demokratizuje židovski društveni život, da udovolji kulturnim zahtjevima židovskih masa, da poboljša njihov ekonomski položaj i da obrani židovsko-narodna prava.

U svrhu organizovanja židovskih općina preduzet će se doskora proporcionalni općinski izbori. Nakon njihovog organizovanja ima se sazvati konstitucionalna konferencija, koja će imati da izašalje jednog zastupnika u ministarstvo, budući da se ministar smatra samo provizornim zastupnikom, te će svoj mandat staviti na raspolaganje konferenciji. Pitanje židovsko-narodne autonomije ne nailazi sada na otpor vlade. Naprotiv tomu nije pravni položaj litovskih Židova sjajan, osobito u pogledu zapremanja javnih mjesta i to stoga, što su židovskoj inteligenciji litovski jezik i kultura strani. To se ali poboljšava od dana u dan.

U ministarstvu prosvjete ima specijalna inspekcija za židovske škole, koja vodi sve što je sa židovskim izobražavanjem u vezi. To je egzekutivni organ. Za mjesec august ima da se sazove konferencija židovskih učitelja, koja će imati da izabere školski sekretarijat kao zakonotvorni organ. I kod ministarstva za rad i socijalnu skrb organizuje se jedna inspekcija kao egzekutivni i jedan sekretarijat kao zakonotvorni organ, kojima je stavljena u zadatak socijalna skrb za židovsko pučanstvo. Ministar stupio je u vezu sa najvažnijim organizacijama u Skandinaviji, da za jesen sazove konferenciju u svrhu obnove i izgradnje židovskog obrta na racionalnoj osnovi.

Budući da Židovi obitavaju poglavito u gradovima, zatražit će, da podjela izbornih kotara bude takova, da Židove zapadne u konstituenti otpadajući broj zastupnika. Sa antisemitizmom stoji različito. U jugozapadnom dijelu Litovske jesu odnosi izmedju Židova i hrišćana vrlo dobri i ne javljaju se uopće slučajevi antisemitizma. Žalosniji je položaj na sjevero-istoku; ondje je antisemitizam veoma raširen, osobito u predjelima, gdje je pretežan veliki posjed i gdje je pučanstvo više polonizovano. U posljednje vrijeme pokazuje se i veći udio Židova na vojnom službovanju. Putnice se izdavaju u litovskom jeziku, a izvaci iz propisa otisnuti su u litovskom, poljskom, bijeloruskom i židovskom jeziku. Ekonomski se položaj počinje polako poboljšavati, broj nezaposlenih pada, gradovi počinju opet graditi, u jednom dijelu tvornica započeo je opet rad, cijene životnih namirnica ne rastu — sve to znači, da je vanjska pogibelj minula.

Deklaracija židovskog ministra u litovskoj vladi. 5. juna predao je dr. Solowejčik, ministar za židovske poslove, u jednoj sjednici litovske vlade sljedeću deklaraciju: »Voljom široke židovske mase izabran njezinim zastupnikom, izjavljujem: Otkako je narodni slobodnjački pokret Litovaca poprimio određenu formu, počeli su napredni elementi židovskog pučanstva, koji priznaju da se njihovim interesima sudaraju s onima litovske demokracije, da se zajednički sa Litovcima bore za oslobodjenje ovih područja.« Nakon pregleda o položaju Židova za vrijeme okupacije i u sadašnjosti nastavio je dr. Solowejčik: »Židovi misle, da ne će obzirom na istorijsku tradiciju i socijalno-ekonomsku strukturu sa zemljom biti vezani kao stranci, nego kao živi dio sveukupnog pučanstva domovine«. Dr. Solowejčik dotiče se zatim antisemitske agitacije, koju tamni i neprijateljski elementi vode proti Židovima, i koje imaju svoje osnovke u tome, što se uslijed anornih uvjeta svakovrsna trgovina smatra spekulacijom, a svi Židovi spekulantima.

To izrabljuju različiti elementi, kojima vlada u njihovoj agitaciji ne pravi zaprijetka. »S obzirom na velike interese države — svršava deklaracija — mora vlada da odstrani sve, što smeta uskom sajedinenju Židova s ostalim pučanstvom zemlje«.

Zahtjevi estonskih Židova. Od 11. do 16. svibnja o. g. zasjedao je u Revalu kongres židovskih općina, koje su na temelju demokratskog izbornog prava reorganizovane. Po kongresu prihvaćene rezolucije zahtijevaju narodnu domaju za židovski narod u Palestini i narodnu autonomiju Židova u Estenskoj. Egzekutivni kongresa pod imenom »Židovsko narodno vijeće« podijeljen je nalog, da se sa mjerodavnim organizacijama drugih zemalja stavi u vezu u svrhu zajedničkog djelovanja za židovske zahtjeve.

Pjesnik Joffe polazi u Englesku. Engleska vlada izjavila je na upit zastupnika Ormsby Gore, da će ona židovskom pjesniku Joffeu, koji je bio u Poljskoj uapšen, a zatim na intervenciju engleskog poslanika u Varšavi opet pušten na slobodu, ne samo dozvoliti da dodje u Englesku, već će se zauzeti, da mu pribavi sve olakšice za putovanje.

Začasni naslov za dra. Weizmana. Kako javlja londonski dopisnik »Židovskog dopisnog ureda u Zürichu« podijelila je univerza u Manchesteru dne 5. jula dr. Weizmann u honoris causa čast doktora prava. Ovo odlikovanje podijeljeno mu je kao vodji cionističkog pokreta kao i za zasluge što ih je stekao za vrijeme rata za Englesku. Rector magnificus, prof. Alexander pozdravio je u svomu govoru Weizmanna kao bivšeg profesora sveučilišta u Manchesteru, koje je ostavio odmah iza buknuća rata, da bi poslužio kao učejak svojoj domovini, a svome vlastitome narodu kao državnik pomogao da osnuje narodnu domaju u Palestini. Rektor je medju inim rekao: Sveučilište u Jerusolimu, čijim će upraviteljem postati Weizmann, stvara se u pravom momentu i kao što su Amerikanci pri osnutku kolonije rezervirali jedno mjesto za školu, tako će i univerza u Jerusolimu biti simbol novih nada i centar židovskoga duha.

Židovski nacionalni rad u Temišvaru. Dne 14 jula o. g. priredilo je ovdašnje »Židovsko narodno udruženje« svoje prvo kulturno veče. Dvorana gradske redute bila je prepuna i mnogi kasnije stigli gosti iz okolice nijesu dobili mjesta. Moralni se uspjeh priredbe ima u prvom redu zahvaliti pjevačkom i glazbenom zboru od 60 članova, koji je pod ravnanjem g. W. Neubauera, izveo Mendelssohnov oratorij (95. psalam): — Iz biblije čitao je kazališni ravnatelj Sebestyen i glumac Czako. Gde. Podhaczký i Neubauer otpjevale su dvije arije iz oratorija »95. psalam«. G. Pajor pjevao je solo iz Mendelssohnovog »Ilije«. Kulturno je veče zaključeno izvedbom orkestra. Čist prihod od K 5000 privedi će se kulturnim svrhama. — Slijedeće »večeri« donijeti će daljnje odabrane komade iz staro i novojevrejske literature i umjetnosti.

Iz cionističkog svijeta.

Budućnost židovskoga naroda. Josef Barondess, član americko-židovske delegacije u Parizu, vratio se u Ameriku i izjavio zastupniku new-yorškog lista »The Day and The Warheit« o budućnosti židovskoga naroda slijedeće:

(Izjave Barondessa uslijedile su prije potpisivanja mirovnog ugovora i klauzula o zaštiti narodnih manjina. Op. ur.)

Osnutak je židovske domaje u Palestini osiguran. Židovi će postići narodna i građanska prava u svim zemljama, gdje ih još nemaju. Nikad nisam toliko žalio, da mi Židovi nemamo organiziranu vladu. Ne mogu se oteti jakom dojmu, što ga je učinila na me naša nemoć. Još uvijek moramo s našim molbama kucati na vratima moćnika. Drugi narodi govore u ime neke sile i nastupaju kao sila. S njima se računa kao s faktorom moći, a mi tek možemo da se služimo nuzputevima i stražnjim vratima. Vidi se, kako je nemoćan narod, koji još nema vlastite domaje, ni vlastite zemlje. Ipak je delegacija americko-židovskog kongresa pod vodstvom Julijana Macka i Louis Marshalla mnogo postigla u izvršenju naloga americkoga židovstva. Vrlo žalim, da je Stephan Wise morao tako rano ostaviti Pariz. On je najbolji prijatelj Wilsona, a ovo prijateljstvo nije tek lično, ono je i političko. Wilson ima veliko povjerenje u govornički

dar i moralni autoritet Wisea. Stvar židovskoga naroda bi mnogo dobila, da je mogao rabin Wise ostati za vrijeme rasprave u Parizu.

O odnošaju Wilsona prema zahtjevima židovskoga naroda izjavio je Barondess: Hoću da navedem vlastite svoje riječi: Nismo još imali prijatelja židovstva poput Wilsona. Među zaslugama Wilsona bit će zlatnim slovima zapisane velike zasluge za budućnost i sreću židovskoga naroda. Kad se Wilson uvjerio, da zahtjev na narodna prava za Židove ima malo nade na ostvarenje, prodro je s istima pod imenom prava zaštite manjine. To je tek jedan od mnogih primjera, kako se Wilson zauzimao za Židove.

U Palestini i budućoj židovskoj domaji rekao je Barondess:

Cionisti predložili su četiri nazna projekta mirovnoj konferenciji, svaki put u potpunom sporazumu s Amerikom i Engleskom. Sa zadnjim projektom sporazumne su i Francuska i Italija. Dr. Weizmann igrao je prema Engleskoj ulogu, koju će tek povijest u budućnosti moći pravedno da ocijeni. Da to možemo razumijeti, treba znati, da se u Engleskoj vjeruje da tri Židova imaju glavni udio na engleskoj pobjedi, najime lord Reading, lord Samuels i dr. Weizmann. Weizmannovo djelovanje kao stručnjaka i obretnika eksplozivnih stvari za Englesku dalo mu je prilike, da dobije upliva na vladajuće krugove u Engleskoj te da započne svoje djelovanje kao židovski diplomata. Njegov uspjeh bio je već na početku sjajan. Moramo, da to razumijemo, promatrati glavne točke projekta, koje su protežirali Engleska i Amerika, a isto i princip, prema kojem ona vlast, koja će dobiti mandat od Saveza naroda za upravu Palestine, mora kasnije predati potpunoma zemlju židovskom narodu, kad budu stvoreni za to potrebni uvjeti. Uopće bilo je u sadašnjem času uputno, da mi Židovi ne ističemo odviše vanjsku, demonstrativnu suverenost, već nutarnje fakične potrebe za izgradnju židovske države i ovi uvjeti biti će nam dani. Prije svega će cijelo vlasništvo bivše turske vlade, u koliko će ležati u granicama nove Palestine, biti predano židovskome narodu, koji će upravljati zemljom. Nadalje priznat će se židovski blagdani kao narodni blagdani, a jevrejski jezik kao ravnopravan pored engleskog i arapskog.

Sve židovske škole i kulturne institucije uzdržavaju se državnim troškom. Konkretno će se podijeliti potpuna sloboda useljavanja za Židove sviju zemalja. Držim, završio je Barondess, da smo postigli za našu domovinu ideal u potpunoj mjeri. Moram još nadodati, da su vodje cionističkog pokreta stavljali svoje zahtjeve na mirovnom zboru ne samo u interesu cionizma, već u interesu cijeloga židovskoga naroda.

MIROVNA KONFERENCIJA PRIHVATILA CIJONISTIČKE ZAHTJEVE. Londonski dopisnik židovskog tiskovnog ureda u Stockholmu saznaje iz pouzdanog vrela, da je mirovna konferencija cionističke predloge u pogledu Palestine uz neznatne promjene prihvatila.

Predavanje dra Weizmanna. Londonski dopisnik žid. dop. ureda u Zürichu javlja: Doktor Weizmann posjetit će redom veće engleske provincijalne gradove da in-

formira židovske mase o sadašnjem stanju palestinskog pitanja, te da ih oduševi za velike radove, koje traži sadašnji važni momenat. U Liverpoolu rekao je dr. Weizmann među ostalim: »Budite bez brige. Palestina je sigurno naša. Za tri do četiri nedelje bit će Palestina oficijelno proglašena židovskom domajom.« Ova izjava izazvala je silno oduševljenje. Slušatelji nosili su Weizmanna na rukama kroz ulice grada. Daskora posjetit će dr. Weizmann i Manchester gdje već sad prave vanredne pripreme za njegov doček.

Lugos (Banat). 20. VII. održan je ovdje svečana Herzlova slava. Preko 600 osoba saslušalo je sa velikim zanimanjem sjajni govor oršovačkog advokata dra. Aleksandra Nobel-a. Na koncu je cion. pjevački zbor otpjevao »Hatikvu« pod ravnanjem g. nadkantora Jos. Bruder-a. — Prigodom Herzlove proslave izdalo cionističko društvo brošuru pod naslovom: »Židovska narodna misao«.

Temišvar. U ovoj velikoj općini održane su Herzlove slave u hramovima. U hramu ortodoksa, (Josipov grad) odgovorio je svečano slovo nadrabin Bernhard Schück, koji se dotakao snažnim izvodima strahovitih pogroma i sramotne epidemije pokrštavanja budimpeštanskih Židova. U hramu neologa govorio je prigodno spomen-slovo nadrabin, dr. Max Drechsler. Pjevanje obavio je cion. kor pod ravnanjem g. Wilh. Neubauera.

Iz Jugoslavije.

Sjednica Privremenog odbora jevrejskih općina. Dne 22. i 23. jula održala se sjednica privremene uprave Saveza jevrejskih općina u kraljevstvu S. H. S. Prisutni bila su gg. dr. H. Spitzer (Osijek), dr. R. Siebenschein (Zagreb), Otto Stern (Zagreb), dr. H. Urbach (Zemun), dr. David Alkalay, dr. Isak Alkalay, dr. F. Pops, Šamaja de Majo D. Hohner, svi iz Beograda, Brzjavno izvinuli su se dr. Kajon (Sarajevo), H. Deutsch (Slatina), V. Kopsa (Sisak). Nakon duljih debata modificiran i utvrđen je tekst pravila, koji će se daskora priposlati svim općinama na izjavu. Izvršeno je konstituiranje uprave i izabrani su za predsjednika dr. Hugo Spitzer, za potpredsjednike dr. R. Siebenschein, dr. David Alkalay, dr. F. Pops, dr. J. Kajon, za sekretera D. Hohner i za blagajnika Šamaja de Majo. Obrazovan je izvršni odbor Saveza u koji su ušli svi članovi uprave iz Beograda, a kome je stavljeno u zadatak svršavanje svih neodložnih poslova sa strane Jevreja (izgoni i tome slično).

Žid. građansko društvo »Bne Jisrael Križevci. Dne 14. lipnja o. g. sastadoše se članovi »cionističkog društva B'ne Jisrael u svrhu obnove društva.

Nakon što su predsjednik g. Strausz i novo pridošli g. dr. Žiga Brüll razložili cijleve, koje obnovljeno društvo imade da postigne, prihvatit će prisutni, a to bijahu skoro svi križevački Židovi, ocertane im osnove, odobriše promjenu dosadanjeg imena društva u »Židovsko građansko društvo B'ne Jisrael u Križevcima« i pozvaše privremeni odbor da izradi pravila, pa da ista što prije predloži glavnoj skupštini na raspolaganje. Privremeni odbor predložio je

ta pravila na glavnoj skupštini održavanoj dne 28. lipnja. Pravila bijahu u cijelosti primljena.

Nakon toga izabran je slijedeći odbor:

Predsjednik: Brüll dr. Žiga; potpredsjednik: Strausz Gizela; tajnik: Goldberger Mirko; blagajnik: Schönbaum Anica; knjižničar: Buchsbaum Olga; odbornici: Hirschl Stefa, Breyer Ivka, Berkeš Stjepan, Breyer Jelka, Schwarz Vilko, Schwarz Robert, Deutsch Mavro, Hirschl Milan. Revizionalni odbor: pročelnik: Goldschmiedt Ferdo; odbornici: Scheyer Leo, Strausz Ljudevit.

Ovaj je odbor na svojem sastanku 30. lipnja prihvatio radni program predložen im po predsjedniku dr. Žigi Brüll-u. Provedena je dioba rada, pa su ustrojene četiri sekcije: gospojinska, djevojačka, omladinska i zabavna.

Od ovih dala se odmah na posao djevojačka sekcija vodena svojom pročelnicom gđicom Jelkom Breyer, okupivši oko sebe našu djecu priredujući s njome izlete uz židovsku igru i pjesmu.

Omladinska sekcija razdijelila se u kulturnu i sportsku podsekciju, pozvavši za pročelnika prve g. F. Pollaka, a potomje g. I. Neumana. I omladinska sekcija ne htjede zaostati za djevojačkom, sportaši tjeraju nogomet, a u kulturnoj sekciji održao je g. Otto Brenner zanimivo predavanje o temi: »Židovi u 18. i 19. vijeku«, na koje se nadovezala odulja debata.

Prošle nedelje razveselila nas je i naša zabavna sekcija. Zaslužna gđja. Ivka Breyer zajedno sa g. M. Hirschlom priredila nam izlet, gdje smo u krugu svoje braće i sestara u veseloj igri i pjesmi zaboravili na tuge i muke dnevnoga života.

Ustrojenje mjesne cionističke organizacije u Križevcima. Istom zgodom, iza kako je g. dr. Brüll razložio potrebu ustrojenja židov. građanskog društva, razložio je sumišlj. g. Felix Baum potrebu organizovanja svih Židova u cionističkoj organizaciji. U oduljem govoru, koji je na više mjesta burnim pljeskom prekinut bio, oertao je govornik današnje stanje cionizma, opisavši i uzvišeni cilj istog, pa je ponovno pozvao prisutne, da uplate šekel i time, da postanu članom mjesne cionist. organizacije.

Po g. Slavku Hirschlu predložen je slijedeći odbor:

Predsjednik: Ljudevit Strauss; tajnik: Fritz Pollak; blagajnik i povjerenik Ž. N. F. Zora Hirschl. Odbornici: dr. Žiga Brüll, Joža Goldberger, Slavko i Vlatko Hirschl, koji je od prisutnih jednoglasno izabran. Isto tako prihvaćena su u cijelosti pravila S. C. J. Odbor je odmah otpočeo radom, te je na prvoj odborskoj sjednici održanoj dne 1. lipnja kao glavna točka ustanovljen dan za proslavu Herzlove svečanosti i sastavljen program za istu.

Iz mjesne cionističke organizacije. (Bjelovar.) Povodom premještenja dosadnjega predsjednika mjesne cion. organizacije, g. inž. Rosenzweiga u Osijek, izabran je u sjednici od 20. srpnja o g. novim predsjednikom, g. inž. Aurel Spiller.

PROSLAVE U SPOMEN HERZLA.

Osijek. Ove se godine mjesni odbor iz nekih razloga ograničio samo na proslavu u hramu. Svečana služba božja održana je 17. o. g. u gornjogradskom hramu. Uz ne baš preveliki odziv građanstva prisustvovala joj je korporativno sva naša omladina. — Spomenslovo održao je sumišljenik, nadrabija g. Dr. Ungar, razloživši u kratkom i dirljivom govoru veličinu našega vode i istaknuvši osobito njegove zasluge oko preporoda židovske omladine. — Za vrijeme službe božje otpjevao je omladinski zbor »Hatikvu«.

Osim toga priredila su naša omladinska društva dne 20. o. mj. jedno posve neuspjelo Herzl-posijelo. Istaknuti valja lijep i popularno održan prikaz Herzlovog rada po sum. Fritzu Ledereru.

Karlovac. U nedelju 20. o. mj. priredila je karl. židovska omladina proslavu obljetnice Herzlove. — Prije samog spomenslova služio je g. nadkantor D. Meisl svečanu službu božju u hramu bog. općine, a poslije toga održano je u vijećnici bog. općine samo spomenslovo.

Omladina polučila je i opet uspjeh svog neumornog rada za cionizam.

Predsjednik Omladine, Otto Rehnitzer pozdravio je goste i rastumačio svrhu svečanosti.

Iza toga je mali Đurica Reiner deklamovao Lichtovu pjesmu »Teodoru Herzlu« sa zanosom i skoro deklamatornom vještinom.

Gosp. Dr. Mavro Gross održao je opširno predavanje o Teodoru Herzlu stvarno bez kićenosti. Predavanje je bilo skroz poučno, što se napokon i vrlo dobrim pokazalo, jer je dosta veliki broj ovdašnjih Židova upoznat barem s Herzlom.

Član Omladine Filip Reiner pročitao je Herzlov »Mauschel«, a gđjica Mirjam Walder Blochovu odu »Teodoru Herzlu«.

Uz pjevanje Hatikve razišlo se općinstvo očito zadovoljno s uspjehom.

Lijepa svotica sabrala se u lih židovske svrhe.

Bjelovar. Uspomena na neumrloga vođu proslavljena je u Bjelovaru, dne 17. srpnja na osobito svečan način. Svečanost održana je u hramu. Iza Minha molitve otpjevao je djevojački pjevački zbor izvanredno lijepo tužaljku, a g. nadkantor recitovao je veoma čuvstveno El mole rahamin, na što je g. rabin T a u b e r izrekao usrdnu prigodnu molitvu. Vrhunac svečanosti bilo je spomenslovo, što ga je držao predstojnik bogoštovne općine g. Dr. G o t t l i e b. Divnim riječima, a s mnogo topline i osjećaja prikazao je rad i svu veličinu Herzlove ličnosti i posljedice njegova djelovanja. Učinak govora bio je vanredan i ostavio je snažan dojam na mnogobrojno prisutno općinstvo.

Pjevanjem Hatikve završila se ova vielečna svečanost. — Za Herzlovu šumu sabrale su naše vrijedne sumišljenice znatnu svotu.

Križevci. U predvečerje dana smrti Teodora Herzla, dne 16. srpnja 1919. cjelokupno se križevačko židovstvo u svčanom ruhu sakupilo u iskićenju vijećnici židov. bog. općine, da na poziv mjesne cionističke organizacije na dostojan način proslavi ovaj nama svima sveti spomendan.

Uvodno majstorski je deklamovala gđica. Anica Flesch Lichtovu pjesmu »Teo-

doru Herzlu«. Dubok dojam, koja je ostavila ta pjesma našao je svoj izraz u burnom pljeskom.

Iza toga sumišlj. Felix Baum crta život i djelovanje našeg vode retorički savršeno a stilistički dotjerano i prikazuje upliv židovskog preporoda na karakter nastale generacije. Pod dojmom ovih lijepih izvoda bje sakupljena lijepa svota za Ž. N. F.

Slijedilo je svečano bogoslužje. Odslužio ga j kantor g. Buchsbaum uz pratnju zboru. U počast toga spomendana otvorio je Toru predsjednik mjesne cionist. organizacije g. Strauss zajedno sa predstojnikom hrama g. Jakobom Hirschlom i predsjednikom Žid. gradj. društva g. dr. Brüllom, a kadiš, kako ga je tada molio naš kantor, ostat će svima nama nezaboravan. — Hatikvom završena je ova slava, a za dostojanstven oblik njen neka bude g. kantoru i na ovom mjestu najdublja hvala.

Ruma. U večer 17. o. mj. obdržavala se u ovomjesnoj jevrejskoj sinagozi na svečani način spomen-slava za pokojnoga dra. Teodora Herzla. Naš je sumišljenik gosp. Samuel Wessel izrekao spomen-govor, u kojemu je prikazao život i djelovanje velikoga pokojnika. Na svečanosti sudjelovao i pjevački zbor cionističke omladine. Za Herzlovu šumu sakupljeno je ovom zgodom 400.— K

Sanski mest. Na 19. tamusa 5679. (17. Jula 1919.) sastali su se ovomjesni Židovi u svom društvu »Šalom«, da na doličan način proslave predvečer obljetnice smrti veškana dra. Teodora Herzla.

Svečanost je otvorio predsjednik »Šaloma« naš vrli sumišljenik Mordo Papić. Pošto je konstatovao radosnu činjenicu, da čitavo ovomjesno židovstvo korporativno sudjeluje, osvrće se kratkim potezima na znamenitost pojave Herzla.

Svršio je lijepom deklamacijom pjesme »Teodoru Herzlu«. Iza toga govorila je naša vrijedna tajnica Gjojica Lewi lijepim i biranim riječima o životu i radu dra. Herzla, te je poldrug sata držala napeto pažnju svih prisutnih. Nakon što je mjesni rabiner David Kabiljo održao svečano slovo na španjolskom jeziku, zaorj se iz sviju grla »Hatikva«. Na koncu je naša komesanica nac. fonda, gđjica Gjojica Lewi, saktipila lijepu svoticu od K 411.—

U jutro slijedećeg dana održana je svečana služba Božja.

Bjelina. U srijedu u oči Herzlove obljetnice je hram bio pun sumišljenika i sumišljenica, te se je čitao limud (zadušnice) za pokojnika.

Ujutro 20. tamusa su sumišljenice Luni Baruch i Simha Montilja sakupile po kućama i dućanima K 850.—, za Herzlovu šumu.

U subotu 21. tamusa na prigodnom sastanku, održao je spomenslovo sum. Mento Salom.

Zvornik. 20. tamusa sakupiše se u hramu ovdašnji sefardi i aškenazi, muško i žensko, staro i mlado, da iskaže počast velikom vodi. Poslije arvita izrekao je g. kantor svečani esped s pjevanjem teilim. G. Haskija Levi držao je lijep govor, a zatim je g. kantor čitao Askara i završio besjedom. Pjevanjem Hatikve zaključena je svečanost. Zvornička mala općina, koja svakom zgodom daje sjajnih dokaza svoje ljubavi prema židovskom narodu, naročito obilnim darovima, zavrijeduje svaku hvala. —

Židovska dačka menza. Kao godišnji poduzimatelji pristupiše s K 100.— Žid. sef. bog. općina, Banjaluka. H. Schlesinger, W. Montag, dr. A. Schwarz Ignj. Deutsch, A. Müller, R. Bernstein, dr. L. Šik, Zagreb, sa K 60.— J. Markus, A. Schwarzenberg E. Hahn, Zagreb; sa 50 kruna: M. Fröhlich, Rijeka, dir. Reiss, M. Graf, I. Günwald, G. Spitzer, Zagreb; sa K 30.— O. Szarvasy, J. Leitner, J. Kraus, A. Licht, N. Weiss, dr. G. Schwarz, A. Freiburger, S. Ornstein, D. Hermann, J. Spitzer, Zagreb.— **Darovaatelji:** Prigodom smrti blagopokojne Side Weiss darovaše: H. i R. Weiller umjesto vijenaca na odar K 30.— Lj. Weiss K 50.— društvo »Gideon« K 250.— S. St. K. 100.— Beograd, gosp. J. Hochsinger K 300.— R. Kell K 20.— J. Mautner K 20.— Zagreb.— **Kod svadbe Zvijezdic Rosenbaum:** Drag. Rosenbaum K. 100.— E. Klepetar K 100.— dr. I. Fröhlich K 50.— Sl. Skopal K 50.— Drag. Glasser K 50.— U. Freund K 60.— G. pl. Deutsch K 100.— N. N. K 30.— R. pl. Deutsch K 50.— Kohn K 30.— N. N. K 20.— Benedik K 50.— Eichhorn K 20.— N. N. K. 50.— **Prigodom vjenčanja dr. Fröhlich Lichtenberg:** Mavro Fröhlich 250 kruna, Ljud. Fröhlich 250 kruna, O. Fröhlich K 250.— dr. Lichtenberg K 200.—

Zaruke. Naša sumišljenica gđjica Diana L. Lowy, učiteljica na židovskoj školi u Zagrebu, zaručila se s gosp. I. Romanom iz Sarajeva. Našim vrlim sumišljenicima najsrdačnije čestitamo.

Darovi tiskovnom fondu. Albert Tausig K 10.— Rezsö Fleischman K 20.—, Albert Fleischmann K 10.—

Književnost.

Priče za madež. U jevrejskoj književnosti ima malo priča, basna i bajka. Time nije rečeno, da ih ni u jevrejskom narodu nema. Zar bi moglo biti, da narod nauke, talmuda, poslovice i životnih pouka nema i svojih priča? Ali je čudna sudbina jevrejskih priča. Kao što je nekoć tora bila zatvorena i zapečaćena knjiga, koja se samo u svete svrhe otvarala, tako je i sve drugo jevrejsko narodno blago dugo ostalo nepoznato. Iz usta do usta nosilo se narodno blago, otac je pričao sinu, djed unučadi, majka djeci. — Sjećam se još, kako nam je prije rabi u bet-hamidrašu, u talmud-tori pričao priče kad smo bili poslušni; majka mi je isto pričala i spominjala kod toga stare knjige »Zoar« i »Mamluez«; onda sam sjedio do vrata u ješivama, pa sam u polusnu slušao priče iz nekih starih folijanata; pa i toga se sjećam, da je na sabbatu poslije podne (prije imihbe rabiner u hramu tumačio pršu dotične nedjelje, pa je tom zgodom pričao stare poučne priče. — Sve to još živi u meni i često sam se stidio samog sebe, što šutim i nosim u sebi ono blago iz zapečaćenih knjiga. Uvijek mi neko strahopočitanje vezalo ruke. Ali kad sam vidio, da u novije vrijeme Micha Josef bin Gorion-Berdyzewski izdaje jevrejske priče i basne, i da Arno Nadel piše o narodima pjesmama istočnih Jevreja, usudih se i ja, da napišem nekoliko priča iz sjećanja. Priče (»Sabatski sastanci«) nalaze se već u štampi i nadam se, da će skoro služiti na radost i veselje našoj mladeži. — Dr. phil. Altarac.

Iz omladinskog pokreta.

Fizički preporod židovskog naroda.

Mens sana, in corpore sano
Juvenal.

Bilo je to u početku našega narodnoga preporoda, kad su odgovorni faktori i dalekovidni pojedinci spoznavši zamašaj tjelesne regeneracije, započeli sustavnim radom u pravu te poznaje. Pred očima im je lebdio kao konačni cilj — stvoriti tjelesno i duševno zdrave i lijepe tipove pomladnog židovstva, ali jednako spoznali su i efemernu važnost sportskih i gombalačkih udruženja oko osvješćivanja i dizanja plemenskoga ponosa i samosvijesti. Kao što se pred nekoliko decenija u Češkoj i Moravskoj osnutkom sportskih društava predusrela započetom odnarođivanju manje svijesnih i nesvijesnih českih masa, trebalo je u doba, kad je u nas započeo tek agitacioni rad, kad su se zaredale beskonačne i oduševljene manifestacije, misliti i nastojati i oko toga, da se ti novi sumišljenici zaredaju i svrstaju u naše redove. Jer ništa nije lakše, nego lijepim govorima, gestima i programima stvarati predispoziciju za sve, što je lijepo i korisno. No poslije revolucijoniranja duhova treba da slijedi teški i trnoviti, sitni i na oko nezahvalni rad — evolucija. Od neodređenog i maglovitog idealizma, koji ispunja i zadovoljava samo po sebi slabe duše i drhtava, slabinja tjelešca, do vidljivih, zbiljskih rezultata, dalek je put.

Savršeno dotjerani i najidealniji primjer tjelesnoga uzgoja vidimo u starog Grka, u kojih je gimnastika osim jačanja i poljepšavanja tijela imala biti i poticalom duševnoga rada. Elastičnost grčkoga tijela uticala je i na elastičnost duha, a oboje je moralo da odgoji potpunog i harmoničnog čovjeka. Sjajno uređeni gimnazijoni sa svojim stadionima i hipodromima bili su stjecišta ne samo mladeži, atleta i uzgojnih organa, već i roditelja, različitih učitelja, pjesnika, kipara i drugih umjetnika. Po svoj grčkoj zemlji bilo je sijaset takvih gimnaziona određenih po državnim zakonima, obilno votiranih i poduziranih po državi, mecenama, društvima i pojedincima.

Sve je to bilo skladno i svrhovito uređeno i vođeno, pa su i uspjesi zadovoljavali Olimpijade, te veličanstvene i nedostizive igre, bile su i ostat će najjasniji dokaz snage i ljepote narodnoga grčkoga genija. Pryaci naroda kao npr. Platon, Sofokles i Euripides bili su ovjenčani pobjednici olimpijskih i eleusijskih igara ne samo kao pjesnici i filosofi, već i kao atleti. Posljedice tih grčkih gimnastičkih institucija bile su te, da se narod razvio tjelesno silan i krasan po tipu, a uz to nije zanemarivao ni lijepih umjetnosti ni znanosti. Tu ne vidimo ni traga bolesnom i po svom djelovanju razornom profesionalizmu, koji je bio produkt rimskoga duha, a očitovala se u okrutnim gladijatorskim igrama cirka, a danas opet u profesionalizmu teške atletike (profes. hrvačima) i često u nogometu.

U protimbi prema idealnom grčkom shvaćanju vidimo u Rimu smisao za brutalne i okrutne gladijatorske igre, koje je posjećivala i kojima se naslađivala kraj mase (plebsa) i inteligencija rimska (kao npr. Ovidius, Plinius, Tacitus itd.) I danas

imademo brojnih pristaša i štovatelja jednoga i drugoga smjera.

Kojim je putem nama poći, jasno je. Imajući pred očima ideal grčki, treba da slijedimo najbolje predstavnike modernoga sporta i gimnastike: Engleze, Švede, Čehe i Nijemce. Ovi, ako i nisu dostigli svojih grčkih uzora, sa svojim razgranjenim sportskim i gimnastičkim društvima i savezima ovih društava podigli su jednako fizički kao i moralno svoj narod. No položaj je tih naroda i na tom polju mnogo lakši od našega. Imadu za članove pripadnike vlastitoga naroda sa svim obilježjima i preduvjetima narodne kulture, jedinstvenoga jezika, mišljenja i čuvstvovanja. A mi kraj ostalih poteškoća imademo u našim redovima kraj nacionalno osviještenih mnogo i onih, koji su nam se u zadnje vrijeme pridružili poglavito radi antisemitizma. Usavršivanjem prvih i osviješćivanjem drugih u duševnom i tjelesnom smjeru, usadivanjem nama nesvojstvene discipline, smisla podređivanja i bezuvjetnog pokoravanja djelovat ćemo blagotvorno i na poželjnu izgradnju drugih naših kulturnih institucija. Potrebno je više ozbiljnosti i shvaćanja dužnosti onih, koji su po svojem znanju i kvalitetama pozvani, da sustavno rade i vode društva, sekcije i odjele. Treba da prestaje nezdravo nastojanje neodgovornih pokretača i osnivača društava, saveza i sekcija, u kojima oni obično sami prvi smalakušu i ostavljaju svoja mjesta radi poteškoća oko provedbe vlastitoga im programa. Jest, mi hoćemo i trebamo da imademo među ostalima i što više gombalačkih i sportskih društava i sekcija, gdje je to potrebno i moguće uzdržati, razviti i usavršiti, gdje imade dosta odgovornih i spremnih vođa i svoje dužnosti i cilja svoga svijesnih članova, širokogrudnog i darežljivog općinstva. Naša braća u Austriji, Češkoj, Njemačkoj i Poljskoj postigli su već zamjerne rezultate (X. i XI. cijon. kongres i mnogobrojna mjesna i interna natjecanja). Imadu cijele zborove iskusnih stručnjaka, teoretičara i praktičara, među kojima vidimo prvake cijonističkog pokreta, političare, liječnike, pedagoge, trainere i sportske mecene. Svi ti ljudi ne žale skupocjenog vremena, koje troše u sustavno-odgojnom pionirskom radu, a još manje one mase oduševljenih članova, koji se njihovu vodstvu podaju. Naša palestinska braća položila su temelj našim budućim »olimpijskim« igrama u hagigi, narodnoj svečanosti novoga palestinskoga jišuba, koja je posvećena svim mogućim natjecanjima i koja će doskora okupiti po najbolje sinove raštrkanoga naroda u plemenitom natjecanju na svojem vlastitom narodnom tlu.

Fizičko je stanje našega naroda općenito uzeto slabo, konstitucionalno naprotiv još i danas dobro. Zasnjeđočavaju to izvanredni uspjesi pojedinaca, koji su za kratko vrijeme usred normalnih životnih prilika i tjelovježbe dostigli, a često i pretekli svoje zemljake. Imade nekoliko prvaka modernih olimpijskih igara i vrlo mnogo rekordera u pojedinim zemljama. No to nas ne može i ne smije zadovoljavati. Nije nam do toga, da pojedinačnim uspjesima zasnjeđočimo vrsnoću i sposobnost naše rase i u fizičkom smjeru, u kojem smo danas kao cjelina prema mnogim narodima nesumnjivo i ako ne po svojoj krivnji inferiorni,

već nam je stalo do ozdravljenja cjelokupnoga naroda.

Stvaranjem novih društava i sekcija, izgrađivanjem postojećih, a ponajviše sudjelovanjem svijesnih naših krugova (osobito mladih, kojima je tjelesna regeneracija danas tek lijepa riječ na jeziku i često zlorabljeno geslo), uspjeh će nam možda i u našim krajevima, da u zajednici s ostalim organizacijama stvorimo bolji i zdraviji tip barem mladega naraštaja, koji je

pristupačan svakom idealnom nastojanju.

Žalosno je, da kraj sve uvidavnosti i prekomjernog uzvišavanja organizacije plavo-bijelih mišljenja još nemamo, a nema sumnje, da bi upravo blagotvorno mogle djelovati, osobito u mjestima, gdje su poradi većih poteškoća gombalačka i športska društva nemoguća. Ne mislim, da bi u kratko vrijeme kraj naše neupućenosti i nestašice potrebnih sila postigli osobitih

uspjeha, a još manje da bismo bili u stanju skoro stvoriti savez tih plavo-bijelih organizacija, no svakako valja i na tom polju skoro započeti.

Postignuti uspjesi i stečena iskustva dat će nam neprestano novih pobuda, koje će čuda biti sigurnijim osnovkama budućeg djelovanja nego što su današnje savremene i nesavremene inicijative, koje su više preopterećuju postojeće organizacije i njihene radenike.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju.

Svrha je Židovskog narodnog fonda da u Palestini kupuje i stiče zemljište, koje će ostati neotuđivim imetkom židovskog naroda. — Žid. narodni fond utemeljen se na V. cion. kongresu god. 1901. i posjeduje već oko 18. milijuna franaka. Prihodi neprestano rastu, a iznosili su god. 1918. oko 2 i pol mil. franaka.

Adresa za dopise: Ilica broj 31.
I. kat. Uredovno vrijeme od 9 do 12 prije podne i od 2 do 5 poslije podne. — Novac se šalje na Banku za trgovinu obrt industriju d. d. Zagreb, za račun Ž. N. F. s naznakom svrhe.

K 70. RODJENDANU NORDAUA.

29. jula 1919. slavila je cionistička organizacija 70. rođendan Maksa Nordaua.

Nakon rada od decenija, nakon velikih borba, koje je cionistička organizacija vodila naprežanjem sviju svojih sila, dobila je političku potporu kulturnog svijeta za realizovanje cionističkog programa.

U ovim istorijskim danima sjeća se Cionistička organizacija u dubokoj harnosti prvaka i starine Cionističke organizacije, prijatelja i suborca Teodora Herzla, suosnivatelja Cionističke organizacije, Maksa Nordaua najvećega židovskoga pučkoga tribuna, čija je snažna riječ sa tribine cionističkog kongresa u nezaboravnom majstorluku dala lozinku i smjer cionizmu, koji se borio za priznavanje, te je svijest kulturnog svijeta potresao opomenama i optužbama.

Iz periode pripravnog rada stupamo u periodu veledušnog ostvarivanja svoga ideala na tlu Erec Israela.

Na tlu Erec Israela hoće Cionistička organizacija da postavi trajan spomenik Maxu Nordau.

Nordauovo ime neka bude usko vezano s procvatom Erec Israela.

Akcioni odbor cionističke organizacije zaključio je, da naredi židovskom narodnom fondu izvedenje jednog djela u Palestini, koje će na dostojan način ovjekovječiti ime Maxa Nordaua. Narodni fond preuzeo je već izvedenje plana.

Obraćamo se na cijelu cionističku organizaciju, na cijeli židovski narod s pozivom, da namakne sredstva za izvedenje ovog plana.

Max Nordau, na čiju suradnju računamo i u budućnosti cionistička organizacija, neka se veseli uspjehu toga djela.

Akcioni odbor cionističke organizacije
Sokolov. Weizmann

SEDAMDESETI RODJENDAN MAXA NORDAUA.

Već nekoliko je mjeseci uperen pogled našeg teško iskušanog naroda na Pariz, gdje se nakon mnogo stoljeća gorčine i patnja odlučuje o sudbini daljnjih stoljeća njegovog života. O čemu su naši predci sanjali sred jada i progonstva srednjeg vi-

jeka, što naša braća na istoku i zapadu žarkom čežnjom isčekuju — to treba da postane zbiljom. Slobodan narod živjet će na slobodnoj grudima odlučujući o svojoj sudbini prema vlastitoj volji i prema potrebama svojih osebina.

Ako će ovaj san dvaju tisućljeća poprimiti oblike života, tada imademo to zahvaliti, uz Teodoru Herzlu, u prvom redu i čestitom starini Maksu Nordau-u, koji je 29. jula 1919. navršio svoju 70-tu godinu

Što je Nordau cionizmu bio i što je sve učinio, da omogući povrat svog naroda u Erec Izrael to pripada povijesti i to ne će nikada ugasnuti u uspomeni našoj i naših potomaka. Ako je Herzl, poput novog Mojsije, židovstvu pokazao put iz pustinje Galuta u sunčanu domaju — to je Nordau, taj majstor snažne besjede i plamenih riječi, bio onaj, koji je pozivao i bodrio na borbu. Mudrim je savjetima čvrsto stajao uz Teodora Herzla i njegove nasljednike, a kao muž dalekog vida i jake volje i neumorne vjernosti, on je svoje genijalne sposobnosti i svoj lični ugled stavio u službu preporoda svoga naroda. Tako stoji sada Nordau pred nama kao veliki narodni vođa i požrtvovni sin židovstva, kojemu neizmjernu blagodarnost dugujemo.

Zar bi mogli Nordau-u ljepšu počast iskazati, nego li spomenikom u zemlji naše budućnosti, nego li time, da jedan dio nama toliko drage zemlje, u kojoj počivaju pokoljenja naših pređa, spojimo s njegovim imenom! Ovo tlo, koje će ostati za vazda narodno dobro, neka nam ne daje samo uspomene na veliku i nezaboravnu prošlost, već neka na njemu ponovno procvate naš narod. Zato hoćemo da najnovije tekovine evropskog načina života prenesemo na istok u novu, staru domaju, u »Altneuland«.

Naši sunarodnjaci, koji su zakrčljavali u tijesnim ulicama i mračnim gradskim kućama, koji su odrasli blijedi i uskoprsni za vremena Galuta, neka opet nađu dodira s prirodom. Njihove će kuće stajati sred zelenih, ubavih vrtova i šuštećeg drveća, pod kojima će se razvijati snažna i zdrava omladina. Neka sunce i svjetlo dočaraju rumenilo na blijede obraze i zdravu krv u žile stanovnika Erec Izraela. Ljubav k zavijaču neka snažno procvate. A tu ljubav hoćemo da ucijepimo ne samo seljačkoj

djeci, nego i gradskoj djeci, koja će oćutjeti živi miris vlastite grude.

Židovski će narodni fond najbolje iskazati počast imenu Nordau-a, nabavom zemljišta za osnutak vrtne naseobine »Nordauovog grada«, u kojem će se za jeftine cijene graditi kuće za velik broj onih sretnika, što će se povratiti u Palestinu.

Cioniste, Židovi svih zemalja! Valja sabrati što prije nužnu svotu od 10 milijuna franaka. Pokažite, koliko vam je stalo do preporoda i ojačanja našeg naroda. Pokažite, da ozbiljno shvaćate dužnost iskazivanja počasti onim muževima, koji su svoju najbolju snagu lijepo jedno doba uložili za našu veliku stvar. Svaki se narod sam počeašuje u svojim velikim sinovima! Stoga iskažite svojom požrtvovnosti svoju ljubav i blagodarnost prema Maxu Nordau, prvaku cionizma.

Upravni komitet Žid. narodnog fonda.

Den Haag, tamusa 5679.

Jean Fischer Jakob Kann
Nehemia de Lieme Max Schlidsinger

Izkaz darova

za vrijeme od 6./VII. 1919. do
31./VII. 1919.

Samoopozovanje,

Kom. Moravice, Slavko Klein	10.—
Rijeka, Oskar Berger	12.—
Varaždin, Milan Berkeš	10.—
Osiijek, Poslao Mirko Kraus po 20.— B. Levi, po 12.— Süsmann, Klein, po 10.— Sonnenfeld, Grünhut, po 6.— Goldstein, Zimmerman, po 6.— Alfio Platzner, Kohn, H. Kraus, po 4.— Bloch, po 2.— Gross, Z. Bruck, po 1.—Steinitz	100.—
Derventa, Poslala Sarina Baruch, sakupljeno kod Davida Hajona	48.—
Zagreb, Dr. Pavao Neuberger	20.—
Friedlander	6.—
Erich Rotmüller	5.—
31.—	
Daruvar, Po »Esteri«	95.—
Koprivnica, Otto Hirschler predao	80.—
Križevac, Poslala Zora Hirschl, po 5.— Dr. Ž. Brüll, Fritz Pollak, Zora Hirschl, Jelka Breyer, po 4.— Ivo Neuman, po 2.— Stefa i Milan Hirschl, St. Berkeš, Lavosl. Schwarz	32.—
Djakovo, Poslala Elsa Münz, Srećko Gleisnger	10.— po 5.—
Dr. Kraus, Olga Kraus, po 3.— Hilda Herzler, po 2.— Jelka Spitzer	25.—
Sarajevo, Predao Moise, I. Montilja, Awram Maestro	9.—
Moise i Sara Maestro	po 6.—
	21.—
	464.—

po 20.— Paula Leitner, Ervin Kohn, Levi, M. Kraus, po 10.— L. Engel, Bela Quit, »Bargiora« utržak posijela Djakovo, Beliće 750.— 2620.—	Z v o r n i k. Sal. Levi na ime »Jehuda ašr« Zvornik, po 10.— H. Levi, David Bararon, Juda Altarac, Avram Levi, Artur Kraus, po 5.— Juda Levi, Moric Danon, Menachem Finzi, Juda Levi, po 2.— David Bararon 72.—
L u d b r e g. Poslao I. L. Deutsch. Po 20.— Hinko Hirschsohn, rabin Deutsch, Sam. Weiss, po 10.— Rudolf i Mavro Appler, Jak. Schlesinger po 5.— Frida Hirschler 95.—	Ž e p č e. Elijas E. Kajon 10.—
O s i j e k. Mira Müller sak. kod zaruka Reitzer-Schwarz i Reitzer-Weiss 206.—	
Z a g r e b. Drag. Haslach 100.—, oklada Haslach-Steiner 40.—, kod svatova Müller-Rosenberg sakupljeno 433.—, na priateliskom sastanku sakupila Gita Silagy i Žarko Haas po 20.—, L. Gross, Ž. Hass, F. Hirsch, Mavro Haas, po 10.— Sarvaši, G. Stern, Paul Spitzer, Leo Lederer, N. N., N. N., svega 150.—, tvrtka »Merkur« 655.76 primljenih od tvrdke Rendeli i drug, Zagreb, kojom svotom je ista htjela nedolično honorirati učinjenu joj uslugu, Veselo društvo u Cvetnoj cesti 25. 1403.76	
	1473.60
	1473.60

Dječji sabirni arci.

Z a g r e b. Brankica Kastl 50.—	
O s i j e k. Po Mirku Kraus: Alfred Kraus 61.—, Dragan Fürst 55.—, Estera Reiter 57.—, Šandor Szekler 21.— 194.—	
D j a k o v o. Po Elsi Münz: Zdenko Kraus 11.—, Zlata Silberger 30.—, Vera Kraus 30.— 71.—	
D a r u v a r. »Ester« Jolanka Friedländer 11.—, Zlatica i Anica Epstein 24.—, Jos. Ungar 58.—, Oskar Weinberger 21.—, Kamila Deutsch 50.—, Otto Weinbergen 20.—, Hinko Pfeiffer 20.—, Mišo Mautner 17.—, Dušan Ungar 19.—, Vali Deutsch 33.30, Artur Mautner 52.20, Erna Gross 6.— 331.50	
	646.50

Obnova Palestine.

O s i j e k. Mira Müller sakupila na zarukama Schmidt-Ornstein 105.—, Žiga Kohn sak. 200.—, Alf. Platzner 28.—, David Finzi 30.— 363.—	
V u k o v a r. Poslao Oskar Winkler: na sjelu kod Frída Hirschl, sak. 175.—, Armin Gutmann gub. igre 40.—, Fritz Weiner 36.— kod G. Herzoga sak. 100.—, Jos. Metzger 30.—, Alfred Herzl 16.—, Riša Wiener 10.— 407.—	
Ž e p č e. Sal. Musafija 20.—	
V a r a ž d i n. Kod svaova Klein-Schulz sak. 85.—	
R i j e k a. Ž. Lederer 20.—	
Z e m u n. Greta Rikard, Judit i Lea Szemnitz 20.—, Albert i Irma Szemnitz 20.—, Hinko Samlaić 30.— 70.—	
B j e l o v a r. Poslao S. Fürst: Moric Fürst prig. Barnijeva Ml. Stern 30.— za prod. brošure 104.—, Jos. Oblat 2.—, 136.—	
N o v a g r a d i š k a. Poslao Adolf Bauer: partija karata u kući Rottmann 100.—, Alfred Draganeć 50.—, Schlem za nadjeni sat 10.— 160.—	
S a n s k i m o s t. Poslala Djojica Levi, po 20.— Blanka Levi, po 15.— Ester Levi, po 10.— G. Hasson, po 8.— Smiha Kabiljo, Mazalta Atijas, Rena Albahari, po 5.— Malvina Reich, po 4.— Hasson Berta 78.—	

V i n k o v c i. Za prodane karte 90.—	
K r a v a r s k o. Jos. Schwarzenberg 26.60	
Z a g r e b. Drag. Haslach 8.—, Mavro Deutsch kod kartanja 10.— 18.—	
	1473.60

Za žid. siročad u Palestini.

Z e m u n. Hinko Samlaić 30.—	
	30.—

Darovi na spomen smrti.

T r a v n i k. Poslao Ha'im Papo n. i. Joh. Than, Leon Levi 20.—, A. Salom 14.—, po 10.— R. Finzi, Ješua Salom Djelić, S. Salom, I. Papo, M. Finzi, M. Salom, po 5.— Jak. Atijas, Sara Altarac, R. Levi, po 4.— B. Salom, R. Konforti, po 3.— Papo-Konforti, po 2.— Mordo Salom, R. Pinto, B. Pinto, Haim Papo, Juda Konforti, Haim Papo kod igre 11.—, svega 161.—, Leon Levi na mie pok. Klare Levi umrle 4 Hesvana 5.679. 700.— 861.—	
--	--

Mirovni čekovi.

Z a g r e b. L. S. br. 74293, K 1000.—, Drag. Spitzer 150.—, Dr. Mirosl. Friedfeld 75.— 1125.—	
--	--

Pregled.

Unišlo je dakle iz Hrvatske, Slavo-	
nije i Dalmacije K 22.146.98	
Iz Bosne i Hercegovine K 5.224.70	
Iz Srbije K 8.819.50	
Ukupno K 36.191.18	

Unišlo je dakle od 1. januara 1919. do 31. jula 1919. sveukupno K 256.283'86.

DARINKA KRON
OSKAR SPITZER

zaručeni.

Krašić

Kupinec
138

HERMA REITZER
MAKSO SCHWARTZ
ZARUČENI

U OSIJEKU, mjeseca srpnja 1919.

134

ANDJELA REITZER
ŠIMO S. WEISZ
ZARUČENI

U OSIJEKU, mjeseca srpnja 1919.

135

Šestoškolac, Židov,

traži posebnu sobu

sa obskrbom u dobroj židovskoj kući. Ponude na S. Gross, Daruvar.

139

NATJEČAJ.

137

K predstojećim visokim blagdanima se traži

„Kantor“

sa ugodnim glasom i dobrim predavanjem.

Ponude sa zahtjevima imade se slati na „Kotarski rabinat u Ludbregu“.

Norbert Weiss

Agenturna i komisijonalna radnja

ZAGREB

Bakačeva ul. 4. — Telef. 733.

Nudja kolonijalnu i specerajsku robu sa skladišta u Zagrebu. 128

UTEMELJENO 1879.

ŠPEDICIJA

Emil Eichhorn

OTPREME SVAKE VRSTI, INTERVENCIJE KOD OTPREME OCARINJENJA, USKLA-- DIŠTENJA U --

BRODU S., BOS. BRODU

I NJENE PODRUŽNICE

OSIJEK I.

PRESELJENJA VLASTITIM POKUĆTVENIM KOLIMA. 126

Na zahtijev šalje kataloge o

Židovskoj narodnoj glazbi,

Židovskoj literaturi

Židovskim razglednicama

Jüdischer Verlag Berlin W. 15.

Sächsische Strasse 8.

TVORNICA ŠTAMPILJA

ŠANDOR SCHNELLER

REZBAR — GRAVEUR

ZAGREB

MARIJE VALERIJE ULICA BROJ 6.